

“Op weg naar zelfredzaamheid”

Een kwalitatief onderzoek naar de behoeften en mogelijkheden van jongeren uit multiprobleemgezinnen en gezinscoaches met betrekking tot de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid.

Student	: Famke Lathouwers
Studentnummer	: 2496895
Profiel	: Jeugdzorgwerker
Leerjaar	: 2017-2018 Periode 4 VT
Klas	: 4V03J
Vak	: Afstudeeronderzoek
Progress code	: 78V4J-AFOZ
Inleverdatum	: 22 juni 2018
Docenten	: Koen van Zeeland en Nard Brulot

Samenvatting

Jongeren uit multiprobleemgezinnen die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid gaan maken, krijgen te maken met een gecompliceerd proces. Jongeren hebben geen overzicht van alle zaken die gaan veranderen en ze hebben geen besef van alles wat er geregeld moet worden. Jongeren worden van de een op de andere dag beschouwd als volwassene (Van Rijn, 2017). Wanneer de jongere achttien jaar wordt, dan worden er andere verwachtingspatronen aan hem gesteld. Hij krijgt er meerdere verantwoordelijkheden bij. Vaak kan hij deze verantwoordelijkheden niet alleen aan (Janssen, e.a., 2016). Hierdoor kan de jongeren in de schulden terecht komen of kan er uitval binnen de maatschappij optreden (Panteia, 2015; Bosselaar e.a., 2010). Binnen gemeente X heerst onduidelijkheid en onwetendheid over het begeleiden en ondersteunen van deze jongeren. Er is weinig kennis over de doelgroep. Dit heeft als gevolg dat er op dit moment zaken vergeten worden waardoor er een onvolledige overgang plaatsvindt.

Het doel van dit onderzoek is om gezinscoaches binnen Gemeente X handvaten en inzichten aan te reiken waardoor er een verbetering komt op de werkwijze voor de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Het is van belang dat hiervoor de behoeften en mogelijkheden achterhaalt worden van beide doelgroepen en dat deze vervolgens op elkaar afgestemd worden. Om dit te onderzoeken is er een onderzoeksvraag opgesteld: *Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de jongeren uit multiprobleemgezinnen en de gezinscoaches in het begeleiden/ondersteunen en in het vergroten van de zelfredzaamheid bij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid binnen gemeente X?*

Voor dit onderzoek zijn er interviews afgenomen. Er zijn tien gezinscoaches geïnterviewd die allen werkzaam zijn binnen gemeente X. Elke gezinscoach is nauwkeurig geselecteerd. Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te vergroten, zijn alle interviews opgenomen en uitgetypt.

Uit de gegeven antwoorden van de verschillende gezinscoaches tijdens de interviews kwam naar voren dat er behoefte ligt aan een vorm van overzicht voor beide doelgroepen. Gezinscoaches hebben niet de kennis en tools die zij nodig hebben om de jongeren uit multiprobleemgezinnen te begeleiden in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een eigen aandeel hebben in hun plan, dat ze een toekomstperspectief hebben, dat ze een volledige voorbereiding krijgen én dat ze een goede vertrouwensrelatie hebben met de hulpverlener.

Vanuit de resultaten en de conclusies zijn er verschillende aanbevelingen gedaan. Hieruit komt naar voren dat er een soort stroomschema/stappenplan ontwikkeld moet worden voor beide doelgroepen. Dit zorgt voor structuur en duidelijkheid. Verder moet er meer geïnvesteerd worden in het toekomstperspectief van de jongere. De jongere wilt graag weten waar hij aan toe is en wat er allemaal veranderd voor hem. Gezinscoaches moeten meer kennis verkrijgen over de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Verder moeten de gezinscoaches blijven investeren in de pilot, maar moet er wel een mogelijkheid komen tot rouleren zodat de kennis uitgebreid kan worden over

het gehele team. Eventueel vervolgonderzoek naar de aanpak van andere gemeentes op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid probleem zou een aanvulling kunnen zijn voor dit onderzoek.

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt mijn bachelor scriptie om de behoeften/mogelijkheden van de jongeren uit multiprobleemgezinnen en van de gezinscoaches in kaart te brengen met betrekking tot het begeleiden/ondersteunen en het vergroten van de zelfredzaamheid in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Voor het afstuderen aan de opleiding Sociale Studies op de Fontys hogeschool in Eindhoven heb ik dit onderzoek geschreven. Ik ben gestart met het schrijven van mijn onderzoeksrapport in februari 2018. Het onderzoeksrapport is geschreven voor de gemeente waar ik mijn jaar stage gelopen heb.

In deze gemeente werken ze met gezinscoaches. De gezinscoach begeleidt en ondersteunt jongeren en ouders bij opvoed- en opgroei vragen. Daarbij wordt ook ondersteuning geboden aan multiprobleemgezinnen, gezinnen waarbij sprake is van een beperking en aan gezinnen die psychische problemen ervaren. Alle vragen, of deze nu klein of groot zijn worden opgepakt door de gezinscoach. De doelgroep jongeren uit multiprobleemgezinnen sprak me vanaf het begin al aan. Voor mij ligt er een uitdaging om deze jongeren op een juiste manier te begeleiden zodat de begeleiding effectief is. Hier hoort dus ook de begeleiding richting meerderjarigheid bij.

Binnen deze gemeente zijn er veel jongeren in begeleiding die te maken krijgen met de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Inzetten op het vergroten van de zelfredzaamheid van deze jongeren hoort daarbij. Er worden andere verwachtingspatronen aan de jongeren gesteld zodra zij achttien jaar worden. Het begeleiden richting zelfredzaamheid en zelfstandigheid is hierin dus noodzakelijk.

Het doel van dit onderzoek is om handvaten aan de gezinscoaches en aan de jongeren binnen gemeente X, te bieden. Waardoor de jongeren volledig voorbereid worden en zelfredzaam gemaakt worden op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Ik heb mijn onderzoek deels op locatie uit kunnen voeren en ik heb hierbij de ruimte gekregen om mijzelf te ontwikkelen. Ik wil daarom mijn collega's binnen gemeente X bedanken voor hun tijd om mee te werken aan mijn onderzoek. Bedankt voor jullie meningen, ideeën en leuke quotes tijdens de interviews.

Verder wil ik mijn familie en vrienden bedanken die mijn onderzoeksrapport doorgelezen hebben en feedback gegeven hebben. Jullie motiveerde me altijd om door te gaan, ook al zag ik het zelf even niet meer zitten. Ook wil ik mijn klasgenoten bedanken voor de fijne tips die ik gekregen heb. Daarin mag ik natuurlijk mijn begeleiders: Nard en Koen niet vergeten. Jullie hebben me prettige en gerichte feedback gegeven waar ik elke keer weer mee vooruit kon. Bedankt!

Met vriendelijke groet,
Famke Lathouwers

SAMENVATTING.....	2
VOORWOORD.....	4
INHOUDSOPGAVE.....	5
INLEIDING.....	6
1 CONTEXT EN PROBLEEMSCHETS.....	8
1.1 PROBLEEMANALYSE.....	8
1.2 PROBLEEMSTELLING + VERIFICATIE	14
1.3 ONDERZOEKSDOELSTELLING.....	15
1.4 HOOFDVRAAG EN DEELVRAGEN	15
1.5 BEGRIPSAFBAKENING.....	15
2 THEORETISCH KADER.....	17
3 METHODOLOGIE.....	25
3.1 POPULATIE EN STEEKPROEF.....	25
3.2 DATAVERZAMELINGSMETHODE	26
3.3 MEETINSTRUMENT.....	28
3.4 DATA-ANALYSE.....	29
4 RESULTATEN	31
4.1 DEELVRAAG 1.....	31
4.2 DEELVRAAG 2.....	35
4.3 DEELVRAAG 3.....	37
5 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	41
5.1 HOOFDVRAAG	41
5.2 AANBEVELINGEN.....	43
6 DISCUSSIE	46
6.1 BETEKENIS EN BRUIKBAARHEID.....	46
6.2 STERKTE- ZWAKTEANALYSE	47
7 LITERATUURLIJST.....	49
8 BIJLAGEN	53
8.1 TOPICLIJST.....	53
8.2 CODEBOOM.....	54

Inleiding

Jongeren uit multiprobleemgezinnen die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid maken en die niet vaardig genoeg zijn om zelfstandig volwassen te worden, hebben hierbij ondersteuning en begeleiding nodig. Sinds 2015 zijn gemeentes verantwoordelijk voor de gehele jeugdzorg. Hierdoor krijgen zij steeds vaker te maken met deze jongeren. Jongeren die achttien jaar worden, worden geacht volwassen te zijn en te handelen. In de huidige samenleving krijgt de jongere er na zijn achttiende een hoop verantwoordelijkheden bij. Ze krijgen de eigen regie in handen en moeten veel zaken regelen rondom huisvesting, zorgverzekering, DigiD aanvraag etc. (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2016).

De jongeren ervaren dat dit lastig is, zij hebben vaak het overzicht niet om alle zaken te regelen en weten vaak niet wat er allemaal bij komt kijken (Struijvenberg, e.a., 2017).

De jongeren worden van de een op de andere dag beschouwd als volwassenen. Vaak kunnen zij al deze veranderingen niet bijbenen. Het is juist voor deze jongeren van essentieel belang dat zij een goede voorbereiding krijgen op een nieuwe levensfase. Daarbij speelt mee dat de jongeren uit multiprobleemgezinnen vaak al diverse problematieken ervaren, waardoor zij helemaal niet bezig zijn met de overgang naar meerderjarigheid (van Rijn, 2017). Vaak hebben zij een instelling van “dat komt wel goed”.

G4: Dat besef is er niet, dat ze achttien worden en dat alles gaat veranderen.
Of in ieder geval heel veel gaat veranderen.

Wanneer er gekeken wordt naar de ontwikkeling van de jongeren dan is vaak te zien dat zij, zodra ze achttien worden, sociaal-emotioneel gezien nog niet klaar zijn voor de kritische en veeleisende Wmo. De jongeren vinden een betere aansluiting binnen de vertrouwde Jeugdzorg (Steketee, e.a., 2009).

De gezinscoaches binnen gemeente X begeleiden deze jongeren in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Binnen de huidige werkwijze ervaren zij onduidelijkheid, onwetendheid en weinig kennis over hoe er een juiste begeleiding geboden kan worden aan jongeren die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid maken. Doordat er binnen gemeente X veel vraagtekens liggen rondom de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid, groeide er een interesse om te onderzoeken wat de behoeften en mogelijkheden zijn van de jongeren uit multiprobleemgezinnen en van de gezinscoaches met betrekking tot begeleiden, ondersteunen en het zelfredzamer worden in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid.

Hierdoor is de volgende hoofdvraag opgesteld: *Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de jongeren uit multiprobleemgezinnen en de gezinscoaches in het begeleiden/ondersteunen en in het vergroten van de zelfredzaamheid bij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid binnen gemeente X?*

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag wordt in hoofdstuk 1 de probleemanalyse op macro-meso- en micro-niveau beschreven, met daarbij de onderzoeksdoelstelling, de hoofdvraag en deelvragen en de begripsafbakening. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 het theoretisch kader beschreven. In hoofdstuk 3 wordt de methodologie beschreven. Hierna volgt hoofdstuk 4, waarin de resultaten beschreven worden. Hoofdstuk 5 omvat de conclusie en de aanbevelingen. In hoofdstuk 6 wordt de discussie beschreven. Hierbij wordt er gekeken naar de interne en externe validiteit van dit onderzoek. Er wordt hierbij een sterkte- en zwakte-analyse toegepast.

1 Context en probleemschets

In dit hoofdstuk wordt het probleem dat voorkomt binnen Gemeente X uitgewerkt. In paragraaf 1.1 wordt de probleemanalyse beschreven, op macro-, meso- en micro-niveau. Vervolgens wordt in paragraaf 1.2 de probleemstelling geformuleerd. De onderzoeksdoelstelling staat in paragraaf 1.3. Hierna wordt de hoofdvraag met daarbij horende deelvragen geformuleerd in paragraaf 1.4. Als laatste wordt de begripsafbakening in paragraaf 1.5 beschreven.

1.1 Probleemanalyse

Macroniveau

In de macro-analyse wordt er op landelijk niveau gekeken naar de commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport binnen de Tweede kamer.

Jongeren uit multiprobleemgezinnen die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid maken, met hun daarbij behorende problematieken zijn door voormalig staatssecretaris van Rijn in een brief beschreven. Deze brief was gericht aan de Tweede Kamer.

Hij stelt daarin dat er veel veranderd in het leven van deze doelgroep. Feitelijk wordt binnen één dag de stap gemaakt van minderjarigheid naar volwassenheid.

Voor deze jongeren is deze stap te groot. Alle veranderingen en aanpassingen zijn niet overzichtelijk en zijn onduidelijk voor hen. Ze weten niet waar ze moeten beginnen en kunnen het allemaal niet bijhouden. Het is daarom belangrijk dat de jongeren juist in deze fase van hun leven de juiste ondersteuning en begeleiding krijgen. In de diversiteit van kwetsbaarheid zie je dat veel van deze jongeren tussen wal en schip vallen, daarmee ook jongeren uit multiprobleemgezinnen.

Deze problemen werden ook in het oude stelsel ervaren. Kijkend naar onze buurlanden dan zien wij ook hier overeenkomsten wat betreft deze problematiek (van Rijn, 2017).

Landelijk gezien is het van belang dat binnen de diverse gemeentes het beleid zo geregeld is dat de Participatiewet, de Wmo en de Jeugdwet goed op elkaar aansluiten. Om ervoor te zorgen dat de diverse jongeren de juiste ondersteuning en begeleiding verkrijgen richting participatie en zelfredzaamheid is een voltallige en preventieve aanpak nodig. Het is namelijk van belang dat de jongere zelfredzaam gemaakt wordt, zodat hij zelfstandig kan participeren in de samenleving zodra hij achttien jaar is geworden. De aanpak hiervoor richt zich op diverse leefgebieden, namelijk: het onderwijs, inkomsten, arbeid, wonen, geborgenheid en zorg. Deze aanpak vereist toewijding, durf, vindingrijkheid, weloverwogen keuzes en tijd. Landelijk wordt er samengewerkt met diverse departementen waardoor er gezamenlijk naar de verschillende problematieken gekeken wordt. Dit wordt gedaan middels een landelijke werkagenda. Deze landelijke werkagenda besteed aandacht en tijd aan de verbreding van kennis. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de knelpunten die voorkomen op landelijk niveau. Hierdoor worden van belemmeringen, oplossingen gemaakt (van Rijn, 2017).

Een van de landelijke knelpunten die naar voren kwam was dat er strubbelingen ervaren worden rondom het integraal samenwerken en het maken van een toekomstplan. De betrokken professional moet een geruime tijd voor dat de jongere achttien wordt al aan de slag met een toekomstplan. De professional doet dit gezamenlijk met de jongere en eventuele andere directe betrokkenen. Wat er in dit toekomstplan opgenomen wordt zijn onder andere de huidige vorm van begeleiding, eventuele begeleiding die nodig is in de toekomst en welke ondersteuning de jongere nodig heeft op de diverse leefgebieden: onderwijs, arbeid, inkomsten, wonen, intimiteit en zorg in de beweging naar volwassenheid. Alle zaken die hierover vastgesteld worden, moeten concreet en helder opgeschreven worden zodat dit voor alle partijen duidelijk is. Gesteld kan worden dat op dit moment hier te laat of zelfs helemaal niet mee begonnen wordt. Het gevolg hiervan is dat zaken vergeten worden, bijvoorbeeld inschrijven bij het UWV (van Rijn, 2017).

Wanneer een jongere uit een multiprobleemgezin de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid gaat maken, dan komt hier veel verschillende informatie bij kijken. In de praktijk ervaart men dat deze informatievoorziening beperkt is. De diverse partijen benoemen dat zij niet weten wat nu precies hun rechten en plichten zijn op dit gebied (van Rijn, 2017).

Een ander landelijk knelpunt wat aangekaart wordt door gemeenten heeft te maken met de leeftijd van de jongere. Leeftijd is niet alles bepalend voor een jongere. Een jongere kan voor de wet achttien jaar zijn, maar kan qua niveau, problematiek en op sociaal-emotioneel gebied zich niet zo voelen. Sommige hulpverlening binnen de Jeugdwet sluit beter aan bij deze jongeren dan een Wmo-voorziening. Landelijk is daarom ook de vraag binnen gekomen of er onafhankelijk naar de leeftijdsgrens gekeken kan worden. Er wordt dan gekeken naar wat de jongere nodig heeft en wat het beste bij zijn problematiek aansluit (van Rijn, 2017).

Op landelijk niveau wilt voormalig staatssecretaris van Rijn gezamenlijk met diverse partijen, gaan kijken hoe dat de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid nu zo comfortabel mogelijk gemaakt kan worden. Staatsecretaris van Rijn wilt samen met betrokken organisaties gaan kijken naar de knelpunten die ervaren worden. Dit gebeurt waar mogelijk regionaal, lokaal en Rijksbreed. Door gezamenlijk deze problemen aan te vliegen komen we tot de beste oplossingen voor jongeren uit multiprobleemgezinnen (van Rijn, 2017).

Mesoniveau

De Meso-analyse is gebaseerd op gemeentelijk niveau. Er wordt gekeken naar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Ook wel VNG genoemd.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten vertegenwoordigen de verschillende gemeenten van Nederland. De vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft een samenwerkingsverband met 393 verschillende gemeenten. Hierdoor is een relatienetwerk ontstaan waardoor deze gemeenten aan elkander gekoppeld zijn (VNG & IZA & VWS, 2015).

De vereniging van Nederlandse Gemeenten werkt op een nauwe manier met elkaar samen. Dit doen zij door middel van een werkagenda. Deze werkagenda hebben zij opgesteld voor de jaren 2015 tot en met 2017. Hierin worden verschillende zaken besproken rondom verschillende domeinen. Voor dit onderzoek is de informatie rondom het domein Wmo en Jeugdzorg geanalyseerd.

De werkagenda die ontwikkeld is, is bedoeld als informatievoorziening. In zijn totaliteit behoren de VNG, IZA en de VWS tot dit document. Zij hebben allen inspraak hierin.

Wat men als uitdaging ervaart tijdens de werkagenda, heeft betrekking op het samenwerken tussen de verschillende gemeenten en zorgaanbieders. Dit zowel op intern en extern gebied.

De samenwerking heeft betrekking op de diverse wetgeving en hoe men hier uitvoering aan geeft (VNG & IZA & VWS, 2015).

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft een handreiking geschreven voor de verschillende gemeenten zodat zij praktische handvaten hebben. Gemeenten zijn volledig zelfverantwoordelijk voor hun integrale beleid en dienstverlening rondom Jeugdzorg en Wmo. Hierdoor kunnen zij op hun eigen manier invulling geven aan de ondersteuning en begeleiding van jongeren uit multiprobleemgezinnen die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid maken (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2016).

Op gemeentelijk niveau wordt gekeken naar het bieden van de juiste ondersteuning en begeleiding aan deze jongeren. De diverse aanpakken worden beschreven en worden besproken in de werkagenda. Het beleid wat gehanteerd wordt rondom de Jeugdzorg en Wmo is nog in beweging en in ontwikkeling. Hier blijven de gemeenten op meebewegen.

In de werkagenda wordt aandacht besteed aan de knelpunten analyse. Hiermee worden knelpunten waar de verschillende gemeenten tegenaan lopen besproken. Dit resulteert in oplossingen waardoor vraagtekens verminderen. Het zorgt voor een vooruitgang voor alle gemeenten. Het streven is om tot één gezamenlijke en integrale aanpak te komen wat leidt tot het bereiken van de diverse doelstellingen (VNG & IZA & VWS, 2015).

Op gemeentelijk niveau ervaart men een knelpunt wat betrekking heeft op de leeftijd van de jongere. Vaak is de jongere voor de wet achttien, maar loopt hij qua ontwikkeling nog achter. Bepaalde vormen van hulpverlening die voorkomen in de jeugdwet passen beter bij deze jongeren dan een Wmo-voorziening. Gemeenten hebben dit knelpunt op landelijk niveau aangekaart, omdat men liever onafhankelijk kijkt naar de leeftijdsgrens. Er moet gekeken worden naar welke zorg het best passend is, niet naar de leeftijdsgrens (van Rijn, 2017).

Een overkoepelend knelpunt wat ervaren wordt binnen de verschillende Gemeenten heeft te maken met de overgang van Jeugdwet naar Wmo. Er wordt met deze overgang veel van de jongeren verwacht. Hiermee wordt gesteld dat er veel aandacht besteed moet worden aan deze overgang zodat er een warme/vloeiende overdracht of juiste nazorg geleverd wordt. De jongere mag op geen enkele wijze negatief belast worden met deze overgang. Er komt namelijk veel bij kijken wat tijd vraagt van de professional (VNG & IZA & VWS, 2015).

De hulpverlening moet duidelijk, welomschreven en compleet zijn. Uit de praktijk is gebleken dat dit vaak niet zo is. Er heersen onduidelijkheden en wegens diverse eisen is het vaak niet mogelijk dat de hulpverlening compleet, welomschreven en duidelijk is. Diverse professionals hebben het vaak druk. Het is belangrijk dat er in een traject evenredige betrokkenheid is van de verschillende partijen zodat er kwaliteit gewaarborgd kan worden (VNG & IZA & VWS, 2015).

Microniveau

De micro-analyse is gebaseerd op de jongere uit een multiprobleemgezin die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid gaat maken en de daarbij betrokken professional behorende tot gemeente X. Jongeren uit multiprobleemgezinnen die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid gaan maken zijn wettelijk gezien klaar hiervoor. Zodra je achttien jaar wordt, krijg je te maken met de volwassenenzorg. Echter, wanneer er gekeken wordt naar de ontwikkeling en problematiek van de jongeren dan zie je dat de jeugdzorg meer passend is. Sociaal-emotioneel gezien merk je dat deze jongeren nog niet klaar zijn om de overstap naar volwassenenzorg te maken. De jeugdzorg sluit beter aan bij de belevingswereld van deze jongeren. De jongeren ervaren het als een probleem dat er ineens hele andere eisen aan hen gesteld worden. De Wmo consulent heeft een hele andere benadering dan de gezinscoach. Een gezinscoach is heel laagdrempelig en richt zich meer op de relatie. Een consulent van de Wmo doet dat niet, zij zijn zakelijker/kritischer ingesteld. Jongeren zouden het prettiger vinden als er gewoon één persoon en één gezicht zou blijven (Steketee, e.a., 2009).

Zodra een jongere achttien jaar wordt, dan betekent dit dat er veel voor hem verandert. Binnen gemeente X geven deze jongeren aan dat ze zich op dit moment geen voorstelling kunnen maken van alle zaken die geregeld moeten worden. Ze hebben geen kennis hiervan en weten niet wat er allemaal op hun afkomt. Voor de jongeren ligt er de noodzaak om hier wel kennis van te hebben. Het besef bij de jongeren is er niet dat ze achttien jaar worden en dat er dan veel gaat veranderen. Het gevolg hiervan is dat de jongere achttien jaar wordt en hierdoor ineens meer verantwoordelijkheden krijgt terwijl hij hier geen kennis van heeft en dit niet alleen aan kan. Hierdoor kan een jongere in de schulden raken of kan hij uitvallen binnen de maatschappij (Panteia, 2015; Bosselaar e.a., 2010). De jongeren binnen gemeente X geven aan dat ze dit graag willen voorkomen en juist goed voorbereid willen worden op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid (Medewerkers gemeente X, persoonlijke communicatie, 10 januari 2018).

Jongeren uit multiprobleemgezinnen ervaren risicofactoren op verschillende gebieden waardoor hun ontwikkeling bedreigd wordt. Op een gegeven moment wordt het teveel voor deze jongeren, hierdoor raken ze hun focus/het overzicht kwijt. Deze jongeren zijn hierdoor kwetsbaar en hebben ondersteuning/begeleiding nodig bij de verschillende zaken die geregeld moeten worden (Struijvenberg, e.a., 2017).

Bepaalde zaken moeten al geregeld worden vóór het achttiende levensjaar. Binnen gemeente X zijn de jongeren uit multiprobleemgezinnen/gezinscoaches hiervan niet direct op de hoogte. Op verschillende leefgebieden verandert er veel naarmate de jongere achttien jaar is geworden. Zo zal hij zaken moeten regelen rondom een huisvesting, zijn zorgverzekering, een eigen inkomen etc. (Wijzer in geldzaken, 2018; 18ennu, 2015). Dit vraagt veel van de jongeren. Zij worden overspoeld met al deze zaken. Ze weten niet waar ze moeten beginnen en kunnen niet goed plannen, dit wordt als een probleem ervaren (van Rijn, 2017).

Jongeren uit multiprobleemgezinnen die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid gaan maken komen los van de zorgzame en vertrouwde jeugdhulp. Ze zullen nu zelf hun zaken moeten regelen. Dit is echter lastig voor de jongeren zodra zij een beperkt sociaal netwerk hebben. Hierdoor hebben zij niemand waar ze op terug kunnen vallen. Jongeren geven op dit moment vaak aan dat hun sociaal netwerk beperkt is en dat ze niemand hebben die belangrijk voor hun is en waar ze naar toe kunnen gaan met vragen. Dit wordt als een last ervaren (de Xpeditie, 2016)

De jongere moet betrokken worden in het gehele proces, maar mag op geen enkele manier negatief belast worden hierdoor. Een duidelijk stroomschema ligt er op dit moment niet voor de gezinscoach of voor de jongere. Dit resulteert in onwetendheid rondom dit thema. Dit wordt als probleem ervaren. Het gevolg hiervan is dat de onwetendheid bij de gezinscoach blijft en zelfs vergroot. Het gevolg voor de jongeren is dat er soms bepaalde zaken vergeten worden waardoor het langer duurt. Bijvoorbeeld inschrijving UWV. Dit zorgt voor onvolledigheid in de uitvoering van begeleiding aan jongeren uit multiprobleemgezinnen bij de overgang naar meerderjarigheid (Medewerkers gemeente X, persoonlijke communicatie, 10 januari 2018).

Binnen gemeente X ervaart men dat er op een nauwe manier samengewerkt moet worden tussen de verschillende clusters. Er komt namelijk veel op de jongeren af en er moeten veel zaken geregeld worden. Deze samenwerking moet nog intensiever waardoor er nog betere ondersteuning en begeleiding geboden kan worden. Binnen gemeente X verloopt op dit moment de overdracht van Jeugdwet naar Wmo niet vloeiend. Er vindt namelijk maar een gesprek plaats. Hierdoor vindt er geen warme/vloeiende overdracht plaats, dit wordt als probleem ervaren. Elk cluster heeft kennis van zijn eigen vakgebied en doelgroep. Duidelijke richtlijnen hoe er gehandeld moet worden zijn er niet. Men heeft weinig kennis van de andere vakgebieden waardoor dit vaak leidt tot ingewikkelde lijnen om tot een goed besluit te komen voor de jongere (Medewerkers gemeente X, persoonlijke communicatie, 10 januari 2018).

1.2 Probleemstelling + verificatie

Jongeren uit multiprobleemgezinnen die vanuit de jongerenzorg de overgang maken naar meerderjarigheid worden geconfronteerd met een ingewikkeld proces. Wettelijk gezien zijn de jongeren nu volwassen en moeten zij gebruik maken van de volwassenenzorg, maar vaak komt in de praktijk naar voren dat zij een betere aansluiting vinden binnen de jongerenzorg. Veel van deze jongeren zijn niet in staat om zelfstandig en/of met ondersteuning van hun eigen netwerk, de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid te maken. Zij hebben hierbij professionele ondersteuning en begeleiding nodig. Jongeren geven hierbij aan dat zij het moeilijk vinden om zich een beeld te schetsen van wat er allemaal gaat veranderen zodra zij achttien jaar worden. Ze hebben hier geen kennis van en ze weten niet wat er allemaal op hun afkomt. Verder ervaren de jongeren vaak dat hun sociaal netwerk beperkt is en dat ze niemand hebben om op terug te vallen zodra de hulpverlening stopt. Het besef bij de jongeren is er niet dat ze achttien jaar worden en dat er dan veel gaat veranderen. Het gevolg hiervan is dat de jongere achttien jaar wordt en hierdoor ineens meer verantwoordelijkheden krijgt terwijl hij hier geen kennis van heeft en dit niet alleen aan kan. Hierdoor kan een jongere in de schulden raken of hij kan uitvallen binnen de maatschappij. Bij de gemeente X komen deze jongeren terecht bij de gezinscoach. Binnen het team van gezinscoaches heerst onduidelijkheid rondom de procedure. De gezinscoach weet op dit moment niet direct hoe ze deze jongeren moeten begeleiden en ondersteunen. Ze missen hierin een duidelijk stappenplan. Dit leidt uiteindelijk toe dat ze de jongeren niet goed voorbereiden op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Hierdoor kunnen bepaalde zaken vergeten worden. Bijvoorbeeld inschrijving bij het UWV voor werk. Er ligt voor de gezinscoaches geen duidelijk plan over welke stappen gevolgd moeten worden in de begeleiding van zestien-half naar achttien-half. Dit zorgt voor onvolledigheid in uitvoering met als gevolg dat er geen warme/vloeiende overdracht plaatsvindt.

Verificatie: probleemstelling is voorgelegd aan Gemeente X. Gemeente X sluit aan bij de probleemstelling.

Medewerker X: "de doelgroep die ik begeleid als gezinscoach heeft betrekking op nul tot achttienjarige. Ikzelf heb tot nu toe nog niet heel vaak te maken gehad met een jongere uit een multiprobleemgezin die ik moest begeleiden van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Dit is nieuw voor mij. Ik weet daarom niet goed hoe ik deze jongeren moet begeleiden in dit traject, terwijl dit wel een belangrijke voorbereiding is. Ik weet niet wat er allemaal bij komt kijken bij deze overgang en wat er allemaal geregeld moet worden. Vaak stap ik voor deze informatie even af op collega's van de Wmo en vraag ik het aan hun. Dit kost me wel allemaal tijd. Handiger zou zijn als er iets van een schema of stappenplan ligt die ik kan aanhouden waardoor ik kan checken of ik alles heb gedaan. Ik loop er nu soms tegen aan dat zaken vergeten worden. Dit is niet prettig voor de jongere en niet voor mijzelf. Ik wil graag dat de jongere een volledige en onbelemmerde overgang krijgt. Daarbij geeft de jongere ook aan bij mij, dat hij lastig vindt om zich een beeld te schetsen van wat er allemaal gaat veranderen. Hij heeft geen overzicht hiervan en heeft hierdoor niet het gevoel dat hij in zijn totaliteit voorbereid is op zelfstandigheid en zelfredzaamheid".

1.3 Onderzoeksdoelstelling

Het doel van dit onderzoek is dat de behoeften en mogelijkheden van jongeren uit multiprobleemgezinnen, volgens de gezinscoach, bij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid afgestemd wordt op de behoeften en mogelijkheden van de gezinscoaches. Vanuit onderzoek worden er handvaten aan de gezinscoaches aangereikt die aansluiten bij de verbetering van de werkwijze voor de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid.

1.4 Hoofdvraag en deelvragen

- Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de jongeren uit multiprobleemgezinnen en de gezinscoaches in het begeleiden/ondersteunen en in het vergroten van de zelfredzaamheid bij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid binnen gemeente X?

1. Hoe ziet de huidige vorm van begeleiding eruit die wordt gegeven aan de jongeren om hen zelfredzaam te maken als zij meerderjarig worden?

2. Welke behoeften hebben jongeren, volgens de gezinscoach, om beter voorbereid te zijn op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid?

3. Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de gezinscoaches om de jongeren te begeleiden/ondersteunen op hun weg naar meerderjarigheid?

1.5 Begripsafbakening

1. Jongeren uit multiprobleemgezinnen (leeftijd zestien-half tot achttien-half) : Een multiprobleemgezin is een gezin dat bestaat uit minimaal één ouder en één kind/jongere. Zij ervaren aanhoudende problematieken die meervoudig en gecompliceerd van aard zijn. Deze jongeren ervaren psychosociale en sociaaleconomische problemen op diverse gebieden. Bijvoorbeeld: hechtingsproblematiek, gedragsstoornis, schulden of depressiviteit als gevolg van echtscheiding (Verwey-Jonker Instituut, 2013).
2. Gezinscoach: Hulpverlener die gezinnen en jongeren begeleidt bij opgroei- en opvoedvragen. Verder biedt de gezinscoach begeleiding aan probleemgezinnen, gezinnen met psychische problemen en gezinnen/jongeren met een beperking (Gemeente Peel en Maas, 2018).

Bovenstaande beschrijvingen hebben betrekking op de doelgroep uit dit onderzoek.

3. Overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid: Overgang van adolescentie naar volwassenheid. Voor de wet worden jongeren gezien als volwassenen zodra zij achttien jaar worden, er worden dan andere verwachtingspatronen gesteld aan de jongeren (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2016).
4. Zelfredzaamheid: Het vergroten van de zelfstandigheid die nodig is om onafhankelijk als volwassenen te functioneren in de maatschappij. Hierbij gaat het binnen dit onderzoek over de financiële onafhankelijkheid en de juridische onafhankelijkheid (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2016).

5. Begeleiden/ondersteunen: Een gerichte activiteit die een bijdrage levert aan iemand zijn leer en ontwikkelingsprocessen (Achterberg & de Hoop, 2014).
6. Voorbereiden: Het regelen van alles wat nodig is en het klaarstomen van de jongeren zodat hij weet waar hij moet zijn met zijn vragen (Jongerenteam 18-/18+ Rotterdam, 2016).

2 Theoretisch kader

In hoofdstuk twee wordt het theoretisch kader beschreven. Het theoretisch kader is in een compact en vloeiend geheel beschreven met daarin een onderverdeling in belangrijke thema's die aangeduid zijn met vetgedrukte kopjes. Binnen het theoretisch kader worden onder andere verschillende voorgaande onderzoeken, theorieën en modellen met elkaar vergeleken die betrekking hebben op het thema; de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid.

Definitie

De definitie van jongeren uit multiprobleemgezinnen luidt als volgt: "Jongeren die binnen het gezin meervoudige en gecompliceerde problematiek ervaren. Deze jongeren ervaren psychosociale en sociaaleconomische problemen op diverse gebieden" (Verwey-Jonker, 2013).

Hun problematiek is complex van aard. De diverse problematieken bij deze jongeren zijn vaak langdurig. De verschillende problematieken binnen het gezin versterken en beïnvloeden elkaar. Hiermee wordt de problematiek vaak in stand gehouden. De motivatie bij deze jongeren is vaak erg laag. De diverse risicofactoren die aanwezig zijn bij deze jongeren hebben een negatieve invloed op hun ontwikkeling. Deze jongeren hebben vaak een negatieve houding en dreigen in sociaal isolement te komen. Voor de jongeren ligt er een drempel om de professional te vertrouwen. Vaak hebben zij geen positieve ervaringen gehad met voorgaande professionals. Er kunnen bijvoorbeeld dingen beloofd zijn, die men uiteindelijk niet waar heeft kunnen maken. Op die manier verliezen de jongeren het vertrouwen in de professional (Zoon, 2012).

Verwachtingspatronen

Jongeren uit multiprobleemgezinnen groeien op een gegeven moment van adolescentie naar volwassenheid. Ze krijgen hierbij te maken met de overgang van jongerenzorg naar volwassenzorg. Tijdens deze levensfase ontwikkelen zij een eigen identiteit. In de hedendaagse samenleving vormt de identiteitsontwikkeling vaak een probleem. Veel verschillende partijen zijn van invloed op de ontwikkeling van een eigen identiteit voor deze jongere. Daarbij horen vrienden, school, familie, achtergrond, cultuur etc. Dit zorgt er bij deze jongeren voor dat het niet gemakkelijker wordt om een eigen identiteit aan te nemen. De jongere heeft vaak weinig kennis over zichzelf en heeft hiermee een beperkte focus. Wanneer de jongere 18 jaar is geworden dan is hij voor de wet volwassen. Er worden dan andere eisen aan hem gesteld. Recente gegevens tonen aan dat dit voor jongeren uit multiprobleemgezinnen lastig is. Hun identiteit en ontwikkeling zitten nog niet op het niveau van een volwassene. Er worden bepaalde verwachtingspatronen gesteld aan deze jongeren die zij niet kunnen naleven zonder hierbij professionele ondersteuning te krijgen. Vaak is te zien dat jongeren voor de wet wel volwassen zijn, maar op sociaal-emotioneel gebied kunnen ze dit nog niet aan (Janssen, e.a., 2016).

Overgang naar meerderjarigheid

Wanneer een jongere uit een multiprobleemgezin de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid gaat maken dan zijn er veel zaken die hij van tevoren geregeld moet hebben. Zo moet de jongere bijvoorbeeld een zorgverzekering afsluiten. Als de jongere zelf een zorgverzekering afsluit dan moet hij hier maandelijks premie voor betalen. Hierbij is het wel mogelijk dat hij zorgtoeslag krijgt. Dit kan de jongere aanvragen bij de belastingdienst. Het regelen van een zorgverzekering is verplicht. Het nemen van een aansprakelijkheidsverzekering is dat niet, maar het is wellicht wel handig voor de jongere om er een te hebben. Een aansprakelijkheidsverzekering kan bijvoorbeeld handig zijn wanneer de jongere schade veroorzaakt heeft in iemand anders zijn huis (Wijzer in geldzaken, 2018). Verder moet de jongere een DigiD aanvragen. Een DigiD heeft de jongere nodig om al zijn digitale aanvragen te ondertekenen. Met een DigiD kan de jongere onder andere toeslagen aanvragen bij de overheid. Wanneer de jongere een studie volgt, of gaat volgen, dan heeft hij recht op studiefinanciering. Dit kan hij aanvragen bij DUO. De hoogte van de studiefinanciering is afhankelijk van het inkomen van zijn ouders en of de jongere nog thuis woont. Daarbij is het ook mogelijk dat de jongere in aanmerking komt voor een OV-studentenreisproduct. Dit moet hij zelf aanvragen bij de overheid. Wanneer de jongere graag het huis uit wilt dan kan hij zich aanmelden bij kamersites. Het duurt namelijk een langere tijd voordat je in aanmerking komt voor een huurwoning of kamer. Het is dus van belang dat de jongere zich op tijd hiervoor inschrijft (18ennu, 2015). Wanneer de jongere gescheiden ouders heeft dan is het vaak zo dat één ouder alimentatie betaald. Zodra de jongere achttien jaar wordt, is dit geld van hem. Het is van belang dat de jongere hierover in gesprek gaat met zijn ouders (Wijzer in geldzaken, 2018).

Het kan voorkomen dat de jongere uit een multiprobleemgezin geheel of gedeeltelijk werkloos is. Hij kan dan mogelijk in aanmerking komen voor een WW-uitkering. De jongere is dan verplicht om zich in te schrijven bij het UWV als werkzoekende. De jongere geeft dan aan naar welk beroep hij op zoek is, hoeveel uur hij beschikbaar is per week en vanaf wanneer hij werkloos is geworden (Rijksoverheid, 2018). Vanaf het moment dat een jongere achttien jaar is geworden, is hij zelf verantwoordelijk voor zijn geldzaken. Hij zal vanaf nu alles zelf moeten gaan betalen. Het is dus van belang dat de jongere begint met een bijbaantje zodat hij kan gaan sparen. Om te sparen kan de jongere een spaarrekening openen. Verder moet de jongere ook zijn uitvaartverzekering regelen zodra hij achttien jaar is geworden. Het is maandelijks een klein bedrag, maar hoort er wel bij (18ennu, 2015).

Gevolgen

Jongeren die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid maken krijgen te maken met verschillende problemen naar mate zij achttien jaar worden. Een probleem wat ervaren wordt is dat de jongere een grotere kans heeft om in de schulden te raken. Jongeren gaan bijvoorbeeld een telefoonabonnement afsluiten die eigenlijk veel te duur is voor hen, verder gaan ze ook sneller geld lenen. Wanneer jongeren te maken krijgen met schulden, dan zullen zij zich niet snel aanmelden bij schuldhulpverlening. Ze zullen eerst proberen de problemen op te lossen binnen het informele circuit. Hierdoor vergroten de schulden vaak. Daarbij negeren jongeren vaak in eerste instantie de schuldsituatie, dit zorgt er mede voor dat de schulden oplopen (Panteia, 2015).

Een ander onderdeel waar jongeren uit multiprobleemgezinnen problemen in ervaren naar mate zij achttien jaar worden heeft betrekking op vroegtijdig schoolverlaten. Omdat deze jongeren al meervoudige problematiek ervaren, lukt het hen niet om problemen op te lossen en te controleren. Het is voor deze jongeren daarom lastig om deel te nemen aan het onderwijs (Bosselaar, Maurits, Molenaar-Cox & Prins, 2010). Dit heeft als negatief gevolg voor de jongere dat er een grotere kans is op werkloosheid en laagbetaald werk (Traag & Velden, 2011).

Doordat de jongere zijn startkwalificatie niet behaald heeft, vallen er veel baanmogelijkheden weg. Hierdoor valt de jongere uit binnen de maatschappij. Ontwikkeling van delinquent gedrag ligt hiermee op de loer. Daarbij speelt mee dat, zoals eerder benoemd werd, het hebben van schulden ook de kans vergroot dat er voortijdig schooluitval plaatsvindt. De kans dat jongeren uitvallen binnen de maatschappij is kleiner wanneer er sprake is van financiële zekerheid (Heppe, 2012).

De problemen die de jongeren ervaren zijn moeilijk op te lossen, maar door in te zetten op het verbeteren van hun functioneren in de maatschappij wordt de kans van slagen vergroot.

Motivatie

Officieel gezien moet de jongere na zijn achttiende jaar gebruik maken van zorg uit de volwassenzorg. Onderzoek toont aan dat de jongeren vaak een alternatieve vorm van hulpverlening behoeven. De volwassenzorg gaat ervan uit dat de jongere zijn eigen hulpvraag kan formuleren. Deze moet concreet en duidelijk zijn. Daarbij is de werkwijze binnen de volwassenzorg vooral vraaggericht. De volwassenzorg vindt het lastig om aansluiting te zoeken bij deze doelgroep. Hierbij speelt mee dat de volwassenzorg geen orthopedagogisch klimaat kent. Veel jongeren uit multiprobleemgezinnen hebben al een heel traject aan hulpverlening gehad en zijn hierdoor beperkt in hun motivatie om hulp in te roepen. Voor hun is het van belang dat er op een outreachend manier gewerkt wordt. Hiermee wordt bedoeld dat zij hulp krijgen bij hun diverse problematiek. Daarbij gaat de professional op een coachende/individuele manier begeleiding en ondersteuning bieden op de verschillende leefgebieden (Steketee, e.a., 2009).

Sociaal netwerk

In een vorig onderzoek is aangetoond dat het individueel begeleiden van deze jongeren effectief is. Er wordt gewerkt aan het probleemgedrag en dit wordt gereduceerd (Verwey-Jonkers, 2013). De bestaande methode Individuele begeleiding is een methode gericht op het begeleiden en ondersteunen van probleemjongeren in hun weg richting participatie in de samenleving. De aanpak van deze methode geldt voor de volgende doelgroep: risicojongeren tussen de 16-21 jaar met diverse problematieken. Belangrijk hierbij is dat de professional op een intensief niveau met de jongere aan de slag gaat. De jongere wordt begeleid in zijn weg naar volwassenheid. Hierbij worden gezamenlijk doelen gesteld en een plan van aanpak wordt gemaakt. De professional gaat op verschillende gebieden met de jongere aan de slag; uitbreiden van het sociaal netwerk, het zoeken naar werk, eventuele scholing/opleiding etc. Daarbij is het van belang dat er ingezet wordt op het aanleren van efficiënte en sociale vaardigheden. Deze vaardigheden kunnen ze inzetten in de maatschappij. Bijvoorbeeld om het sociale netwerk uit te breiden. Vaak ervaren jongeren uit multiprobleemgezinnen dat hun netwerk erg beperkt en klein is waardoor zij niemand hebben om op terug te vallen. Het is van belang dat tijd geïnvesteerd wordt in het uitbreiden van het sociale netwerk van deze jongere.

De professional gaat hierbij vooral uit van de eigen kracht van de jongere. Hierdoor leert de jongere zelf keuzes te maken (Movisie, 2013).

Diverse methodieken en modellen

Uit eerder onderzoek is gebleken dat de Eigen Kracht methode als positief ervaren wordt. Deze methode is gericht op het behouden van de eigen regie, ondanks dat de jongere problemen ervaart. Belangrijk hierbij is activatie. De jongere moet geactiveerd worden om samen met de professional te kijken naar zijn probleem. Hierbij pakt hij zijn verantwoordelijkheid en gaat hij samen met de professional zoeken naar een oplossing. Bij de Eigen Kracht methode maakt de professional goede afspraken met de jongere over welke zaken hij zelf regelt en wat ze samen kunnen doen. Hierdoor wordt de jongere centraal gesteld in zijn eigen proces waardoor hij betrokken blijft.

De Eigen Kracht methode heeft een hoog empowerment gehalte. Het gaat echt om de eigen regie van de jongere. Hierdoor kan hij zijn eigen kracht inzetten (Movisie, 2012).

Arnstein (1969) toont met de '*ladder of citizen participation*' dat eigen regie de meest hoge uitdrukking van empowerment is.

Bakker, e.a. (1998) toont aan dat het balansmodel een beeld geeft van de draaglast en de draagkracht bij jongeren uit multiprobleemgezinnen. De draaglast zijn alle taken die jongeren of ouders moeten realiseren. Ouders (en jongeren) moeten op bepaalde gebieden levenstaken verrichten, dit kan bijvoorbeeld zijn het verstrekken in de belangrijkste behoeften en materiële bestaansvoorwaarden. Zoals bijvoorbeeld; voedsel, een woning, geld en kledij. Diverse risicofactoren of andere momenten kunnen voor meer stress zorgen waardoor de taken zwaarder worden en de draaglast groter wordt. Hierbij kan gedacht worden aan aangeboren problemen bij de risicjongere, armoede, sociale afzondering of scheiding. De draaglast is het totaal aan bedreigende factoren waar jongeren en ouders mee te maken krijgen. Het tegenovergestelde van de draaglast is de draagkracht. Dit zijn alle capaciteiten en beschermende factoren die jongeren en ouders de mogelijkheid biedt om de bedreigende factoren te kunnen verdragen.

Risicofactoren en beschermende factoren worden in het balansmodel uitgebreid beschreven op drie niveaus; microniveau, mesoniveau en macroniveau. Op microniveau wordt gekeken naar; kindfactoren, ouderfactoren en gezinsfactoren.

Op mesoniveau wordt gekeken naar; sociale(gezins-)factoren en sociale(buurt)factoren. Op macroniveau wordt gekeken naar; sociaaleconomische gezinsfactoren, culturele gezinsfactoren, en maatschappelijke factoren.

Voor een professional is het noodzakelijk dat hij een goed beeld heeft van de jongere uit een multiprobleemgezin met de daar bijhorende risicofactoren en beschermende factoren. Met name bij jongeren uit multiprobleemgezinnen is het van belang dat deze zaken helder op papier staan omdat deze jongeren diverse problematieken ervaren op diverse gebieden. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van een verslaving of armoede. Via dit model komen zo alle belangrijke zaken op papier te staan waarmee een concreet en helder beeld geformuleerd wordt. De professional kan zo duidelijk zien welke aspecten er mee spelen in het leven van de jongere uit een multiprobleemgezin (Bakker, e.a., 1998).

Bestaand onderzoek erkend de cruciale rol van een positieve benadering bij jongeren uit multiprobleemgezinnen. Een professional die gericht aandacht besteedt aan de positieve punten van het gedrag van de jongere en die hierbij de jongere deze positieve punten zelf in laat zien heeft menigmaal een aanzienlijke zeggenschap op het gedrag van deze jongere. Hierdoor neemt het zelfrespect bij de jongere toe waarmee de vertrouwensband intensiveert. Deze twee punten vormen de twee basisvoorwaarden voor motivatie tot gedragsverandering. Wanneer jongeren verleid worden tot talentontwikkeling waardoor zij meer succeservaringen opdoen, dan vormt dit een uitdaging tot individuele groei (Blommers, e.a., 2014). Uit diverse literatuur stukken is gebleken dat een juiste relatie tussen professional en jongere noodzakelijk is voor een succesvolle hulpverlening. De professional moet op een oplossingsgerichte manier aan de slag gaan met de jongere uit een multiprobleemgezin. De professional moet niet probleemgericht te werk gaan. Er moet juist geïnvesteerd worden in kansen en oplossingen. Dit is belangrijk omdat de jongere uit een multiprobleemgezin constant hoort wat er allemaal niet goed is en wat er allemaal niet goed gaat. Hier moet de professional vanaf stappen en juist gericht gaan kijken naar de mogelijkheden van de jongere (Verwey-Jonker Instituut, 2013).

De methode motiverende gespreksvoering is een bestaande methode die toepasbaar is op jongeren uit multiprobleemgezinnen. Op dit moment benoemen jongeren uit multiprobleemgezinnen dat zij niet goed voorbereid zijn op de overgang van jongerenzorg naar volwassenheid, daarbij leggen zij de verantwoordelijkheid bij de professional neer. De jongere zal zelf zijn verantwoordelijkheid moeten nemen wil gedragsverandering mogelijk worden. Hij zal zelf actie moeten gaan ondernemen en zelf zaken gaan uitzoeken. Dit natuurlijk met de hulp en begeleiding van de professional. Eerder onderzoek gaf aan dat een positieve benadering helpend is bij deze jongeren, hiermee wordt de motivatie vergroot en zal er eerder gedragsverandering plaatsvinden. Middels het toepassen van de methode betreft motiverende gespreksvoering wordt er ingezet op het creëren van motivatie. Dit met het doel om gedragsverandering te realiseren (Movisie, 2010).

Uit eerder onderzoek is gebleken dat het 8-fasen model een juiste, cliëntgerichte en efficiënte methode is. Deze bestaande methode is geschikt voor jongeren uit multiprobleemgezinnen. Deze jongeren gaan tijdens de methode op een doelgerichte manier aan de slag met het werken aan hun toekomstplan. Centraal in dit model staat de kracht/mogelijkheden van de jongeren en niet zijn belemmeringen. Er wordt gebruikt gemaakt van zijn kwaliteiten en er wordt gericht gekeken naar zijn hulpvraag. Tijdens het 8-fasen model gaat de professional samen aan de slag met de jongere. Het 8-fasen model bestaat uit 8 verschillende fases die de professional met de jongere gaat doorlopen. Het begint met een aanmeldingsfase en de intake. Mocht de jongere al een langer hulpverleningstraject hebben dan ligt deze informatie er al. Hierna begint de startfase. Er wordt hiermee een begin gemaakt met de hulpverlening. Vervolgens stroomt de jongere door naar de analysefase. Tijdens deze fase wordt op een zo concreet mogelijke manier de 8 leefgebieden beschreven. Een hulpmiddel hiervoor is bijvoorbeeld de leefgebiedenwijzer of gesprekstechnieken uit motiverende gespreksvoering. De professional voert wekelijks gesprekken met de jongere, hiermee houdt hij de jongere actief. Na de analysefase komt de planningsfase. Hierbij wordt een begeleidingsplan opgesteld. Dit doet de professional gezamenlijk met de jongere. Dit is een

belangrijke fase, hierin wordt vastgesteld welke problemen er het zwaarst wegen voor de jongere. Die problemen worden als eerst opgepakt. Het is namelijk niet mogelijk om alle leefgebieden tegelijk aan te pakken. Hierna stroomt de jongere door naar de uitvoeringsfase. Hierin gaat de jongere actief beginnen aan zijn begeleidingsplan. Wanneer de jongere de uitvoeringsfase heeft afgerond dan zal hij doorstromen naar de evaluatiefase. Hierbij is er een evaluatiegesprek waar er gekeken wordt naar de opgestelde doelen. Ook wordt besproken of de jongere goed paste bij de professional. Hierna kan de jongere doorstromen naar de uitstroomfase of hij gaat terug naar fase vier waarin hij opnieuw aan diverse doelen gaat werken. Belangrijk hierbij is dat dit stap voor stap gebeurt en dat alle belangrijke zaken meegenomen worden in een toekomstplan (Movisie, 2015).

Toekomstplan

Recente gegevens duiden erop dat het maken van een toekomstplan belangrijk is voor een onbelemmerde overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. In zo'n toekomstplan worden belangrijke punten vermeld, zoals zaken rondom begeleid wonen, opleiding, en het vinden van een baantje. Jongeren uit multiprobleemgezinnen moeten samen met de professional op tijd beginnen met het maken van een toekomstplan, zodat zaken volledig én op tijd geregeld zijn. Uit eerder onderzoek blijkt dat jongere met een gemiddelde leeftijd van zestien-half al moeten starten met het maken van een toekomstplan. Wanneer de professional inschat dat er eerder gestart moet worden, dan wordt dit gedaan. De huidige begeleiding en ondersteuning die de risicjongere ontvangt wordt ook opgenomen in het toekomstplan. Er wordt elke keer gekeken welke begeleiding passend is en of dit bijvoorbeeld anders of intensiever moet. Er worden hierbij concrete doelen opgesteld waarom men vindt dat de begeleiding noodzakelijk is. In het toekomstplan wordt ook opgenomen wanneer de jongere begeleiding of ondersteuning nodig heeft ná zijn achttiende levensjaar. Belangrijke zaken rondom huisvesting na het 18^e levensjaar, keuze in zorgverzekering, inkomsten en uitgaven worden hierin meegenomen. Wat betreft huisvesting is het van belang dat de jongere in een veilige en stabiele leefomgeving woont. Jongeren die voor hun achttiende ergens anders wonen, kunnen hun wensen voor na hun achttiende opschrijven in het toekomstplan. Daarbij is het van belang dat ondersteuning vanuit de Wmo vanaf het achttiende jaar ook vermeld wordt. Dit kan betrekking hebben op bijvoorbeeld schuldenproblematiek. De contactmomenten met de casusregisseur worden ook opgenomen in het toekomstplan. Doordat er voor iedere jongere die hulp ontvangt, de essentiële hulp na het achttiende levensjaar opgenomen wordt in het toekomstplan, hoeft er geen nieuwe intake gedaan te worden bij de Wmo. Hierdoor vormt zich een prettige overgang tussen Jeugdhulp en Wmo. Het is van belang dat dit toekomstplan wordt opgesteld met alle diverse betrokken partijen in het leven van de jongere. Dit om een volledig en concreet beeld te vormen en op die manier heeft de jongere een betrokken sociaal netwerk achter zich staan. Zo weet hij op wie hij kan terugvallen als hij het moeilijk heeft. Mocht een jongere aangeven dat hij na z'n achttiende jaar geen hulp meer wilt dan is het van belang dat de betrokken professional zo nu en dan even checkt bij de jongere hoe het gaat. Uit onderzoek blijkt dat jongere vaak, na enige tijd, toch weer behoefte hebben aan begeleiding (Struijvenberg, e.a., 2017).

De gezinscoach binnen gemeente X

Bovenstaande zaken zijn een aanvulling op de werkwijze van de gezinscoach binnen gemeente X. Gemeente Peel en Maas (2018) definieert een gezinscoach als volgt: "hulpverlener die gezinnen en jongeren begeleidt bij opgroei- en opvoedvragen. Verder biedt de gezinscoach begeleiding aan probleemgezinnen, gezinnen met psychische problemen en gezinnen/jongeren met een beperking"

De missie van de gezinscoach is dat elke jongere opgroeit in een beschermde en welvarende omgeving, waarbij de jongere kan groeien richting zelfstandigheid en waarbij hij kan participeren in de samenleving. Hierbij gericht kijkend naar wat de jongere wel of niet kan. Ouders zijn hierbij eerst aansprakelijk. Zij vragen om hulp binnen hun sociale omgeving of belanden bij de gezinscoach als zij er zelf niet meer uitkomen (Kemper, e.a., 2014).

Zodra een gezinscoach betrokken raakt bij een gezin dan wordt er in eerste instantie vanuit zelfdiscipline en het sociale netwerk gewerkt. De jongere staat in het middelpunt. Er wordt gekeken naar de vraag van de ouder/jongere, dit is vaak het vertrekpunt voor de samenwerking. De gezinscoach pakt alle vragen op waarmee hij te maken krijgt. Het maakt niet uit hoe groot of klein de vraag is en het maakt niet uit welke leeftijd het is (nul tot achttien jaar).

Daarbij gaat de gezinscoach open en transparant te werk. De gezinscoach steekt veel tijd in de vertrouwensrelatie met de ouder/jongere. Zij zullen altijd de ouder/jongere informeren met diverse belangrijke zaken. Er wordt niks achter de rug om gedaan. De gezinscoach neemt de tijd voor de ouder/jongere om bepaalde zaken uit te leggen mochten er onduidelijkheden zijn.

Duidelijkheid staat voorop binnen de werkwijze van de gezinscoach. De gezinscoach is daarbij ook snel toegankelijk (Gemeente Peel en Maas, 2017).

Er kan op twee manieren een aanmelding gedaan worden. Een ouder of jongere neemt zelf contact op met de gezinscoach. Dit wordt een reguliere aanmelding genoemd. Verder kan er ook een zorgmelding gedaan worden. Wanneer er sprake is van een reguliere aanmelding dan wordt deze casus door één gezinscoach opgepakt. De jongere komt op een wachtlijst. Zodra er een gezinscoach tijd heeft wordt de vraag opgepakt. Er wordt dan een 'keukentafelgesprek' gepland. Dit is het eerste kennismakingsgesprek bij ouders/jongere thuis. Tijdens dit gesprek worden de verschillende leefgebieden in kaart gebracht; sociale participatie, opleiding/werk, wonen, mentale en fysieke gezondheid, financiën etc. Hierbij wordt voornamelijk ingezoomd op het gezinssysteem en hierna op de kindfactoren. Gezamenlijk wordt een analyse gevormd waarbij gericht gekeken wordt naar het doel en de hierbij horende acties. Deze informatie wordt opgenomen in het zogeheten gezinsplan. De gezinscoach begeleidt het gezin in eerste instantie zelf. Dit doet de gezinscoach met haar eigen kennis, vaardigheden, gesprekstechnieken en diverse methodieken.

Mocht er meer nodig zijn dan alleen begeleiding van de gezinscoach, dan kan de gezinscoach de juiste zorg bij een andere instantie inzetten. Deze zorg wordt zo kort en effectief mogelijk ingezet. Er wordt geen onnodige zorg verleent als dat niet nodig is. Wanneer er gespecialiseerde zorg ingezet wordt bij een andere instantie, dan blijft de gezinscoach 'casemanager'. Dit houdt in dat zij het traject blijven volgen, ze zullen ook aansluiten bij evaluatiegesprekken. Op deze manier blijft de gezinscoach betrokken bij het traject en heeft hij kennis van het actuele behandelplan met daarin de doelen en

resultaten. De gezinscoach is het vaste aanspreekpunt voor het gezin. Zij kunnen bij de gezinscoach terecht met al hun vragen (Gemeente Peel en Maas, 2017).

Wanneer er een zorgmelding gedaan wordt, dan gaat er een ander traject van start. Voorbeeld van een zorgmelding: Een huisarts die zich zorgen maakt om het welzijn van het kind.

Een zorgmelding wordt altijd door twee personen opgepakt. Het eerste huisbezoek moet dan binnen vijf werkdagen gepland zijn. Is er mogelijk sprake van huiselijk geweld, dan vindt het eerste huisbezoek binnen 24 uur plaats (Gemeente Peel en Maas, 2017).

De gezinscoaches binnen gemeente X werken samen in een team. Ook wel cluster Jeugd genoemd. Gezamenlijk met nog drie andere clusters vallen zij samen onder team WIJZ (Werk, Inkomen, Jeugd en Zorg). Sinds eind vorig jaar is er binnen gemeente X gestart met een pilot groep voor de doelgroep zeventien tot zeven-en-twintig. Hierbij zijn elk twee professionals van de verschillende clusters samen gaan werken. Dit met het uiteindelijke doel dat er een prettigere en warmere overdracht zou zijn voor de jongere zodra hij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid maakt (Gemeente Peel en Maas, 2017).

3 Methodologie

In hoofdstuk drie wordt de methodologie beschreven met betrekking tot het onderzoek. De populatie en steekproef worden beschreven in paragraaf 3.1. In paragraaf 3.2 wordt de dataverzamelmethode beschreven en uitgelegd. Vervolgens wordt de ontwikkeling van het meetinstrument beschreven in paragraaf 3.3. Als laatste wordt in paragraaf 3.4 de data-analyse beschreven. Hieruit volgt een codeboom die opgenomen is in bijlage 8.2.

3.1 Populatie en steekproef

De onderzoeksvraag luidt als volgt: *“Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de jongeren uit multiprobleemgezinnen en de gezinscoaches in het begeleiden/ondersteunen en in het vergroten van de zelfredzaamheid bij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid binnen gemeente X?”*

Aanvankelijk was het voor dit onderzoek de bedoeling dat zowel jongeren uit multiprobleemgezinnen en gezinscoaches geïnterviewd zouden worden. Wegens privacy redenen was het niet mogelijk om jongeren uit multiprobleemgezinnen te interviewen. Dit is in overleg gedaan met gemeente X, het was de wens van de gezinscoaches dit niet te doen. Voor de jongeren was de stap te groot om hun persoonlijke verhaal aan een onbekende te vertellen. Bij een andere jongere ontstond een crisissituatie met directe uithuisplaatsing als gevolg. Door deze diverse redenen werd het onmogelijk om jongeren uit multiprobleemgezinnen te interviewen. Wegens deze redenen is ervoor gekozen om tijdens het onderzoek volledig de focus te leggen op het interviewen van gezinscoaches. De namen van de respondenten zijn voor dit onderzoek geanonimiseerd.

De populatie van dit onderzoek zijn de gezinscoaches werkzaam binnen gemeente X. De leeftijdscategorie heeft betrekking op 27-57 jaar. Er zijn acht vrouwen geïnterviewd en twee mannen. Eén enkele respondent is sinds een jaar werkzaam als gezinscoach. De andere respondenten zijn werkzaam vanaf 2015 als gezinscoach, een enkeling heeft de pilot vanaf 2014 meegedraaid. Daarbij hebben de respondenten verschillende achtergronden, namelijk: Bureau Jeugdzorg, Rubicon, intensief pedagogisch gezinsbegeleider bij Kleur, Consulent Jeugd bij MEE, groepsleidster bij de Mutsaersstichting, IAG-er en PPG-er. Hiermee kan gesteld worden dat de gehele populatie een verschillende achtergrond heeft.

De steekproef is gericht op tien gezinscoaches. De respondenten voor de interviews worden geworven binnen instelling X. De gezinscoach begeleidt de jongeren in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. De gezinscoach is hierdoor direct betrokken bij het probleem.

Voor de werving van de respondenten van gezinscoaches is contact opgenomen met gemeente X. Er is geen sprake van een homogene onderzoekspopulatie. Hiermee wordt bedoeld dat de onderzoekspopulatie een verschillende leeftijd, geslacht en niveau heeft.

Binnen het onderzoek wordt gebruik gemaakt van een selecte steekproef. Dit houdt in dat de steekproef niet representatief is voor de gehele populatie (Swanborn, 2015).

3.2 Dataverzamelmethode

Er kan op diverse manieren data bijeengebracht worden als het gaat om een kwalitatief onderzoek. Binnen dit onderzoek is er gebruik gemaakt van de volgende methoden: Interviews en het bestuderen/verzamelen van wetenschappelijke literatuur/onderzoek.

Dit onderzoek zal de visie van een populatie omschrijven. Er worden interviews afgenomen met gezinscoaches. Er zijn in totaal tien interviews afgenomen met gezinscoaches behoren tot gemeente X.

Boeije (2014) stelt dat in een kwalitatief onderzoek het erom gaat dat het onderzoeksthema duidelijk omschreven kan worden met correcte, kloppende en passende begrippen. Hierbij is het noodzakelijk dat men begrijpt waar het over gaat en wat er gebeurt binnen het onderzoeksthema. Binnen het kwalitatief onderzoek ga je op verschillende manieren naar een onderzoeksthema kijken waardoor er een bepaalde vraagstelling geformuleerd kan worden. Kwalitatief onderzoek is niet gericht op cijfers maar gaat juist over een bepaald thema inzichtelijk maken. Voor dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Dit is gedaan zodat de behoeften, ervaringen en mogelijkheden duidelijk inzichtelijk gemaakt konden worden.

Interviews zijn gericht op het verkrijgen van belangrijke informatie uit mededelingen van de diverse respondenten. Deze informatie kan gebruikt worden om de probleemstelling te beantwoorden. Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van een semigestructureerd interview. Een semigestructureerd interview valt ook wel onder de naam 'open interview'. Bij deze vorm van interview kan de onderzoeker flexibel handelen. De antwoorden liggen namelijk nog niet vast. Er wordt vooraf een startvraag opgesteld en aan de hand van een aantal topics worden de andere diverse vragen gemaakt. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten is het van belang dat de interviewer de respondent niet mag beïnvloeden tijdens het interview. Hierdoor moet de interviewer een open houding aannemen en open vragen stellen, geen sturende vragen.

Er wordt bij een open interview steeds nieuwe gesprekstopics naar voren gehaald en hier worden vragen over gesteld. Noodzakelijk is dat de respondent het gevoel krijgt dat zijn antwoord ertoe doet. Wat fijn is aan een open interview is dat de onderzoeker veel informatie ontvangt over de diverse topics. De onderzoeker moet goed luisteren en goed kunnen doorvragen tijdens het interview (Baarda, e.a., 2013).

Boeije (2014) stelt dat een interview beschouwd wordt als een gespreksvorm waarbij de onderzoeker zichzelf tot interviewer maakt. De interviewer gaat diverse vragen stellen over bijvoorbeeld; denkwijze, het gedrag, beleving en vaardigheid met betrekking tot diverse sociale fenomenen. Deze vragen stelt hij aan een of meerdere personen. Dit zijn de zogeheten respondenten. Deze respondenten richten zich met name op het beantwoorden van de vragen.

Binnen dit onderzoek worden topic-interviews gehanteerd. Dit is een interview waarbij diverse belangrijke topics (onderwerpen) naar voren komen. In dit onderzoek moet naar voren komen wat de behoeften zijn van de jongeren uit multiprobleemgezinnen (volgens de gezinscoaches) en wat de behoeften en mogelijkheden zijn van de gezinscoaches waardoor uiteindelijk het proces van zelfsturing vergroot wordt. Hierdoor is het houden van een topic-interview een juiste keuze bij het verzamelen van data (Boeije, 2014).

De interviews worden een-op-een afgenomen tussen onderzoeker en respondent. Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te vergroten is ervoor gekozen om het interview af te nemen op een rustige locatie. Hierdoor worden de respondenten niet afgeleid. Elk interview is afgenomen binnen een geluidsdichte ruimte. Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van informed consent. Dit houdt in dat de respondenten op een goede manier geïnformeerd zijn over het onderzoek (Baarda, 2009). Hierbij is het noodzakelijk dat alle informatie die de respondent vertelt anoniem en vertrouwelijk blijft. Alle informatie dat gebruikt wordt in het onderzoek is zonder naam of specifieke persoonskenmerken. Hierdoor vindt er geen schending van privacy plaats (Boeije, 2014). Dit is voorafgaande aan het gehouden interview vermeld aan de respondent. De afgenomen interviews zijn volledig uitgetypt in een Word bestand. Dit is gedaan om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten (Baarda, 2009). Omdat de respondenten geanonimiseerd zijn wordt er voor de vraag/het antwoord gebruik gemaakt van de letters G en I. De G staat voor gezinscoach en de I staat voor interviewer.

Verder wordt er tijdens de interviews gericht gekeken naar de opbouw en vorm. Belangrijk is dat de vragen niet te moeilijk gesteld worden. De respondent moet begrijpen wat er staat zodat hij een correct antwoord kan geven op de vraag. In totaal worden er tien interviews afgenomen met verschillende respondenten. De interviews duren ongeveer 30 tot 45 minuten. De interviews worden opgenomen, dit wordt gedaan met een mobiele telefoon. Wanneer het interview start, dan wordt er eerst toestemming gevraagd aan de respondent of het gesprek opgenomen kan worden. De reden van het opnemen is zodat de informatie na het gesprek nog eens beluisterd en verwerkt kan worden. Hierna wordt de diverse informatie vernietigd. De informatie wordt nergens anders voor vermeld, uitsluitend voor dit onderzoek. Dit is voorafgaande aan het interview vermeld aan de respondent.

Als voorbereiding op het onderzoek is er relevante literatuur gezocht. Daarbij zijn verschillende methodieken en onderzoeken geanalyseerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de sneeuwbal methode (Baarda, 2009). In eerste instantie waren de zoektermen beknopt: overgang 18/- 18/+, kwetsbare jongeren, Jeugdwet, Wmo, volwassenheid, gezinscoach, begeleiding. Vervolgens zijn deze begrippen geconcretiseerd en gespecificeerd. Het verkrijgen van juiste informatie was het doel van deze zoekactie. Het verzamelen van actuele gegevens is belangrijk voor dit onderzoek aangezien het probleem binnen de huidige samenleving speelt.

Enkele internetsites die onder andere gebruikt zijn voor dit onderzoek zijn:

- www.rijksoverheid.nl
- www.googlescholar.nl
- www.vng.nl
- www.movisie.nl

Middels de gevonden literatuur en specifieke communicatie met gemeente X, is de probleemanalyse met de hierbij horende probleemstelling, doelstelling en vraagstelling tot stand gekomen.

3.3 Meetinstrument

Tijdens dit onderzoek is er gestart met de hoofdvraag: *Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de jongeren uit multiprobleemgezinnen en de gezinscoaches in het begeleiden/ondersteunen en in het vergroten van de zelfredzaamheid bij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid binnen gemeente X?*

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag zijn hierbij drie deelvragen opgesteld:

1. Hoe ziet de huidige vorm van begeleiding eruit die wordt gegeven aan de jongeren om hen zelfredzaam te maken als zij meerderjarig worden?
2. Welke behoeften hebben jongeren, volgens de gezinscoach, om beter voorbereid te zijn op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid?
3. Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de gezinscoaches om de jongeren te begeleiden/ondersteunen op hun weg naar meerderjarigheid?

Bij deze vraagstelling zijn diverse literaturen gezocht. Deze literatuurstukken zijn verwerkt in het theoretisch kader. Hieruit zijn diverse topics naar voren gekomen waaruit gerichte interviewvragen geformuleerd zijn.

Voor dit onderzoek zijn diverse interviews afgenomen. In eerste instantie was er een onderverdeling gemaakt in doelgroep, namelijk: gezinscoaches en jongeren uit multiprobleemgezinnen. Wegens privacy omstandigheden en een crisissituatie konden jongeren uit multiprobleemgezinnen helaas niet meer geïnterviewd worden. Voor het onderzoek zou het beter zijn geweest als de jongere wel geïnterviewd waren. Vervolgens is er gekozen om alleen de doelgroep gezinscoaches te interviewen. Er is voor dit interview een topiclijst gemaakt. Deze topiclijst is de leidraad voor het interview. In deze topiclijst zijn de meest belangrijke onderwerpen vanuit het theoretisch kader naar voren gebracht. De topiclijst is te vinden in bijlage 8.1.

Bij het maken van de interviewvragen is er gekeken naar één doelgroep, namelijk: gezinscoaches. Topics met betrekking tot het thema worden aangeduid. Om deelvraag een te kunnen beantwoorden is het van belang dat er verschillende vragen gesteld worden over de huidige vorm van begeleiding. Welke methodieken gebruiken ze hierbij en hoe is de rolverdeling hierin. Hierdoor zijn de topics voor deelvraag een: methodieken, rolverdeling en begeleiding. Om deelvraag twee te kunnen

beantwoorden is het van belang dat achterhaalt wordt wat de behoeften van jongeren uit multiprobleemgezinnen zijn, volgens de gezinscoach, met betrekking tot de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Er wordt gekeken naar de uitbreiding van het sociale netwerk, wat gebeurd er allemaal in de toekomst, de vertrouwensrelatie wordt besproken en de motivatie van deze jongeren. Hierdoor zijn de topics voor deelvraag twee: sociaal netwerk, toekomstplan, motivatie en vertrouwen. Om deelvraag drie te kunnen beantwoorden is het van belang dat de behoeften en mogelijkheden van de gezinscoach worden achterhaald. Welke methodieken/kennis missen ze, welke verwachtingspatronen worden er aan de jongeren gesteld en hoe maken ze gebruik van de eigen kracht van de jongeren. Hierdoor zijn de topics voor deelvraag drie: eigen kracht, methodieken en verwachtingspatronen.

3.4 Data-analyse

De verkregen informatie uit de verschillende interviews worden ruwe data genoemd. Deze informatie moet in z'n geheel uitgetypt worden. Elk woord wat gezegd is tijdens het interview moet uitgetypt worden. Hierdoor wordt er geen informatie vergeten (Boeije, 2014). In dit onderzoek is al eerder benoemd dat de interviews opgenomen worden, enkel en alleen voor dit onderzoek. Voordat de echte interviews van start gaan wordt er een proefinterview gehouden om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Het proefinterview wordt gehouden zodat er gekeken kan worden of de vragen echt essentieel zijn met betrekking tot het onderzoek en zodat vastgesteld kan worden of er zaken vergeten zijn of aangepast moeten worden.

De interviews worden in Word uitgetypt. Er wordt tijdens de uitwerking van het interview onderscheid gemaakt tussen respondent en onderzoeker. Zoals eerder benoemd worden de gezinscoaches aangegeven met de letter G en de interviewer met de letter I. Er wordt ook aandacht besteed aan de opmaak van het document zodat het op een prettige en duidelijke manier te lezen is.

De verkregen interview data die uitgetypt zijn in een Word bestand worden via het begrip coderen op orde gebracht. Dit zo gehete coderen gaat gewoonlijk in drie stappen;

Er wordt begonnen met open coderen. Eerst wordt de interview data goed gelezen en verspreid in delen. Hierna wordt er gekeken of bepaalde delen op elkaar aansluiten waardoor deze gelabeld kunnen worden onder eenzelfde code (Boeije, 2014). Antwoorden die belangrijk zijn voor het onderzoek zullen per deelvraag gearceerd worden met een kleur. Hierdoor ziet de lezer duidelijk en snel terug welke relevante delen uit de interviews belangrijk zijn voor het onderzoek. Middels deze kleurcodes kan de belangrijke informatie op een snellere manier verwerkt worden tot resultaten.

Open coderen is als volgt toegepast binnen dit onderzoek, het volgende tekstfragment was relevant en heeft het label overzicht/stroomschema gekregen:

G8: Ik denk dat jongeren vooral behoefte hebben aan een vorm van overzicht. Wat is dat nou en wat ga ik na meemaken richting mijn achttiende. Zo'n stroomschema is wel handig. Zodat ze daarover duidelijkheid krijgen. Want ze worden eigenlijk gewoon in het diepe gegooid en als we niks doen dan gaan ze spartelen en er zijn er een paar die dan verzuipen erin.

Zodra de antwoorden van de interviews open gecodeerd zijn onder diverse belangrijke begrippen dan wordt er vervolgens gekeken naar het axiaal coderen. Axiaal coderen houdt in dat er een onderverdeling gemaakt wordt in thema's. Er wordt gekeken of er onderlinge relaties zijn tussen de verschillende codes. Hierdoor komen sub-codes tot stand. Door gebruik te maken van axiaal coderen kan er gekeken worden of er bestaande kennis is met betrekking tot een bepaald thema. Hieruit kunnen belangrijke en niet belangrijke resultaten waargenomen worden (Boeije, 2014). Axiaal coderen is als volgt toegepast binnen dit onderzoek. Als voorbeeld wordt er naar deelvraag een gekeken. Vanuit de analyse van de diverse interviews zijn labels naar voren gekomen, een aantal voorbeelden van deze labels zijn: doelen opstellen, samenwerken, laagdrempelig, praktische vaardigheden aanleren, leren regie te pakken. Deze labels kunnen samengevoegd worden tot het thema huidige begeleiding. Andere labels behorende tot deelvraag een zijn onder andere: wet en regelgeving, geen documentatie, weinig kennis en onwetendheid. Deze labels kunnen samengevoegd worden tot het thema knelpunten.

Als laatst wordt er gebruik gemaakt van selectief coderen. Dit is eigenlijk geen vorm van coderen want er wordt in deze fase niet meer gecodeerd. Bepaalde thema's die vaak voorkomen worden hierin benoemd en hier worden kernthema's van gemaakt. Dit zijn mede thema's die helpend zijn om antwoord te kunnen geven op je hoofd/deelvragen (Boeije, 2014). Selectief coderen is als volgt toegepast binnen dit onderzoek. Als voorbeeld wordt er naar deelvraag een gekeken. Vanuit de geanalyseerde interviews zijn diverse labels naar voren gekomen, deze zijn onderverdeeld in de thema's; huidige begeleiding en knelpunten. Deze twee thema's kunnen samengevoegd worden onder het overkoepelende kernthema: huidige werkwijze.

Alle verzamelde gegevens van het open coderen, axiaal coderen en selectief coderen worden verwerkt in een codeboom. De codeboom wordt uitgewerkt en in een tabel weergegeven. In de codeboom is er bij het open coderen een selectie gemaakt van de belangrijkste labels. De codeboom is terug te vinden in de bijlage 8.2 (Boeije, 2014).

Binnen dit onderzoek zijn verschillende zaken toegepast om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Eerder zijn deze zaken al eens benoemd. Een onderzoek wordt betrouwbaar geschat wanneer het vaker uitgevoerd wordt met steeds hetzelfde resultaat. Dit onderzoek kan ingeschat worden als betrouwbaar, wanneer men uitgaat van deze zaken. De literatuur en informatie is afkomstig van wetenschappelijke bronnen en respondenten. De gegeven antwoorden zijn opgenomen met een mobiele telefoon en hierna uitgetypt. Het resultaat zal hetzelfde zijn wanneer dit onderzoek nogmaals uitgevoerd zal worden met eenzelfde respondenten/wetenschappelijke bronnen (Baarda, 2009).

Binnen dit onderzoek kan gekeken worden naar de validiteit: wordt er gemeten wat de bedoeling is. Hiermee wordt de echtheid en het waarheidsgehalte bepaald. Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van een selecte steekproef waarmee er geen externe validiteit is. De resultaten voor de steekproef gelden niet voor de gehele populatie. Dit heeft geen effect op de betrouwbaarheid van het onderzoek (Baarda, 2009).

4 Resultaten

In hoofdstuk vier wordt antwoord gegeven op de drie deelvragen. Om de deelvragen te kunnen beantwoorden wordt er aandacht besteed aan de verkregen informatie uit de interviews. Daarbij worden belangrijke citaten aangeduid met G1 tot en met G10. Verder wordt er een link gelegd naar het theoretisch kader.

In paragraaf 4.1 worden de resultaten beschreven behorende tot deelvraag 1: "Hoe ziet de huidige vorm van begeleiding eruit die wordt gegeven aan de jongeren om hen zelfredzaam te maken als zij meerderjarig worden?"

In paragraaf 4.2 worden de resultaten beschreven behorende tot deelvraag 2: "Welke behoeften hebben jongeren, volgens de gezinscoach, om beter voorbereid te zijn op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid?"

In paragraaf 4.3 worden de resultaten beschreven behorende tot deelvraag 3: "Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de gezinscoaches om de jongeren te begeleiden/ondersteunen op hun weg naar meerderjarigheid?"

4.1 Deelvraag 1

Hoe ziet de huidige vorm van begeleiding eruit die wordt gegeven aan de jongeren om hen zelfredzaam te maken als zij meerderjarig worden?

Uit de analyse van de interviews kwam naar voren dat de thema's; huidige begeleiding en knelpunten een overkoepeling waren van diverse labels zoals; verantwoordelijkheid, doelen opstellen, laagdrempelig zijn en praktische vaardigheden aanleren. De labels en de thema's kunnen ondervangen worden in het overkoepelende kernthema; huidige werkwijze.

Huidige begeleiding

Wat opvalt aan de interviews, is dat elke gezinscoach op zijn eigen manier jongeren begeleid naar zelfredzaamheid in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Er zijn wel overeenkomsten te zien in de begeleiding, namelijk het aanmelden van de jongere met zeventien-half bij de pilot groep 17-27. Om de jongeren te attenderen op hun zelfredzaamheid gaven diverse respondenten aan dat zij het stukje rondom verantwoordelijkheid gingen bespreken met de jongeren. Respondenten gaven aan dat het van belang is dat de jongere op tijd ingelicht wordt. Dit is van belang zodat de jongere begrijpt dat zodra hij achttien jaar wordt, hij voor de wet volwassen is en dat er dan andere dingen van hem verwacht worden. Er worden dan andere verwachtingspatronen aan hem gesteld en de jongere krijgt er meer verantwoordelijkheden bij. Om te kunnen functioneren in de maatschappij is het belangrijk dat de jongere gewezen wordt op deze verantwoordelijkheden (Janssen, e.a., 2016).

Uit de interviews kwam naar voren dat diverse gezinscoaches samen met de jongere doelen gaat opstellen met betrekking tot de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Ze gaan samen met de jongere kijken naar de verschillende levensgebieden, bijvoorbeeld: sociaal netwerk, opleiding en financiën. Er wordt gekeken waar de jongere zich in wil verbeteren en waar hij aan wil werken zodat hij hier meer zelfredzaam in wordt. De gezinscoaches leren de jongeren om de eigen regie te pakken. Ze maken bijvoorbeeld afspraken rondom het uitzoeken van een zorgverzekering. Hierbij legt de gezinscoach de verantwoordelijkheid bij de jongere. Wanneer het de jongere niet gelukt is, dan gaat de gezinscoach het gesprek met hem hierover aan. Er wordt dan gekeken hoe het komt dat het niet gelukt is en wat de jongere ervoor nodig heeft zodat het hem een volgende keer wel lukt. De gezinscoach gaat het niet overnemen, maar ondersteunt waar dat nodig is. Hierbij zet de gezinscoach met name in op de eigen kracht van de jongere. Op deze manier leert de jongere om eigen keuzes te maken en om te vertrouwen op zichzelf (Movisie, 2012).

G6: Ik ga heel stapsgewijs met hem aan de slag. Ik ga het niet overnemen, maar ik zeg dan wel daar kun je het vinden en kijk zelf maar eerst eens. Lukt het niet dan kijken we samen. Kijk, normaal zijn al die zaken iets wat hij samen met moeder moet doen, maar als dat niet gaat dan ondersteun ik hem daarbij. De jongere uit multiprobleemgezinnen hebben vaak een beperkt sociaal netwerk dus dan wordt het al lastiger om het zonder hulp zelf uit te zoeken.

Uit de interviews kwam naar voren dat gezinscoaches aansluiting zoeken bij de jongeren. Dit doet ieder op zijn eigen manier. Daarbij gaven wel alle gezinscoaches aan dat ze met een positieve benadering te werk gingen. Hierbij tonen ze begrip, zijn ze duidelijk en confronteren zij de jongeren met bepaalde zaken als dat nodig is. Bijvoorbeeld als een jongere de afgesproken afspraak niet nakomt. De gezinscoach gaat de jongeren in het begeleidingstraject motiveren en stimuleren. Vaak hebben de jongeren in het begeleidingstraject een lage motivatie omdat ze al diverse hulpverlening gehad hebben waar ze uiteindelijk niks mee opgeschoten zijn. De jongere zal hierdoor minder snel opnieuw om hulp vragen (Steketee, e.a., 2009).

G4: Jongeren geven dat vaak ook wel aan als ik met ze praat. Ze zeggen dan zo van; "Oh je bent de tiende in de rij".

Daarbij vinden de jongeren het lastig om een gezinscoach te vertrouwen. Vaak zijn er dingen belooft aan de jongeren, die de hulpverlener niet waar heeft kunnen maken. Hierdoor hebben de jongeren vaak een negatieve houding met betrekking tot hulpverlening (Zoon, 2012). Gezinscoaches binnen instelling X gaan investeren in een vertrouwensrelatie met de jongeren. Dit doen ze door het vertrouwen uit te spreken in de jongere, samen te werken, eerlijk en duidelijk te zijn, de jongere serieus te nemen en door zich in te leven in de situatie van de jongere. Uit de interviews kwam hierbij vaak de volgende quote naar voren: "Zeggen wat je doet en doen wat je zegt". Doordat de gezinscoach investeert in de jongere en laat zien dat zij het anders doen, groeit er een vertrouwensrelatie. Hiermee raakt de jongere gemotiveerder voor zijn begeleidingsproces waardoor hij eerder de regie gaat pakken en hiermee zelfstandiger wordt.

G1: Mijn manier is toch wel aansluiten bij de jongere in eerste instantie. Daarbij ga ik me ook inleven in de situatie van de jongere. Hier heb ik ook begrip voor. Verder benoem ik dat ik het heel goed vind dat ze überhaupt zijn gekomen. En dat ik het fijn vind om samen met hun ga kijken hoe we het zaakje weer terug op de rails kunnen gaan krijgen. Zodat ze het uiteindelijk zelf kunnen gaan doen. En dat is de manier waarop ik aansluit, waarop ik met hun praat, hun ontvang in de zaken. En hierbij aangeef zo van, weetje wat het is jou pakkie-an, ik ga het niet van je overnemen. En jij kunt dat ook, en daar gaan we aan werken en we gaan dingen bedenken zodat het je gaat lukken. Wanneer we denken dat je nog wat back-up nodig heeft, dan gaan we daar samen naar zoeken.

Uit de interviews kwam naar voren dat de gezinscoaches laagdrempelig te werk gaan en dat er maatwerk geboden wordt. Er wordt gekeken wat de jongere nodig heeft in een bepaalde situatie en daar wordt op ingespeeld. Hierbij geven diverse gezinscoaches aan dat ze de jongeren praktische vaardigheden aanleren, zoals bijvoorbeeld: poetsen, koken, huisvesting en wassen. Dit wordt met name gedaan door eerst individueel gesprekken te voeren met de jongere, vervolgens (waar mogelijk) ouders erbij te betrekken en daarna te gaan oefenen met zelfstandigheid. Doordat de jongere hiermee gaat oefenen wordt zijn zelfredzaamheid vergroot.

G7: Kijk in Nederland val je na je achttiende niet meer onder de Jeugdwet en wordt je geacht volwassen te zijn. Maar veel jongeren zijn dat nog niet, dus je probeert jongeren wel op tijd zelfstandiger te maken. Dit is wel een wisselwerking met thuis. Ouders moeten ook werken aan de zelfstandigheid van jongeren. Blijkt dat onvoldoende te zijn of is er meer nodig ja dan ga je kijken van hoe kan deze jongeren zo zelfstandig mogelijk worden. Dan kun je daarbij denken aan het aanleren van praktische vaardigheden zoals de was doen bijvoorbeeld.

Knelpunten

Uit de interviews kwam naar voren dat de gezinscoaches op dit moment diverse knelpunten ervaren in het geven van de huidige begeleiding aan jongeren die de overgang maken van jongerenzorg naar meerderjarigheid.

Gezinscoaches geven aan dat er veel zaken zijn waar rekening mee gehouden moet worden of die al geregeld moeten worden voordat de jongere achttien jaar wordt. Bijvoorbeeld een zorgverzekering, studiefinanciering, aanvraag OV, regelen van een DigiD etc. Ze hebben hier geen zicht op en weten niet wat er allemaal bij komt kijken. Er ligt geen directe documentatie die zij hiervoor kunnen raadplegen. Hiermee heerst er onwetendheid met betrekking tot dit thema. De gezinscoaches ervaren dat zij hierin een soort stroomschema/checklist missen. Dit is het grootste knelpunt wat ervaren wordt.

G1: De zaken rondom het voorbereiden van de jongeren, ja daar weet ik dus helemaal niks van. Ik weet niet wat er allemaal bij komt kijken als een jongere over gaat van jongerenzorg naar meerderjarigheid.

De meerderheid van de gezinscoaches hebben op dit moment niet het gevoel dat zij in z'n totaliteit weten hoe ze jongeren uit multiprobleemgezinnen kunnen begeleiden/voorbereiden op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Men ervaart dat er onvoldoende kennis is met betrekking tot dit thema.

G5: Nee ik heb niet het gevoel dat ik alles weet. Ik denk wel dat je samen met zo'n jongere die zoektocht kunt afleggen. Daarbij ook gewoon duidelijk zeggen van ja ik weet het ook niet allemaal.

Uit de interviews kwam naar voren dat een ander knelpunt betrekking heeft op de wet en regelgeving. Nagenoeg alle gezinscoaches ervaren dat de overgang tussen Jeugdwet en Wmo niet soepel verloopt. Er vindt op dit moment vaak geen warme overdracht plaats. Gezinscoaches geven aan dat ze het prettiger zouden vinden wanneer de jeugdhulp door zou lopen tot 23 jaar, in plaats van achttien jaar. Zo heb je meer tijd om de jongeren op een juiste manier voor te bereiden richting zelfredzaamheid. De gezinscoaches ervaren nu dat de jongere denkt dat hij de hele wereld aan kan zodra hij achttien jaar wordt. De jongere hebben totaal geen besef van alles wat er veranderd en op hun af komt. Dit brengt bepaalde risico's met zich mee, de kans op schooluitval of het maken van schulden wordt hiermee vergroot (Panteia, 2015; Bosselaar e.a., 2010)

Beantwoording deelvraag 1:

Geconcludeerd kan worden dat het antwoord op deelvraag 1: *Hoe ziet de huidige vorm van begeleiding eruit die wordt gegeven aan de jongeren om hen zelfredzaam te maken als zij meerderjarig worden?* Luidt als volgt:

De gezinscoach meldt de jongere met zeventien-half aan voor de pilotgroep 17-27. De gezinscoach maakt de jongere zelf verantwoordelijk voor zijn eigen overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. De zaken die van hem verwacht worden zodra hij achttien wordt worden met hem besproken. De gezinscoach gaat de jongere leren om eigen regie te pakken en zet hierbij in op de eigen kracht. Er wordt hierbij met doelen gewerkt. Daarbij gaat de gezinscoach aansluiting zoeken bij de jongere en gaat hij met een positieve benadering te werk. In het gehele begeleidingstraject zal de gezinscoach de jongere motiveren en stimuleren. Daarbij krijgt de jongere praktische vaardigheden aangeleerd en wordt er geoefend met zelfstandigheid. Hiermee wordt zijn zelfredzaamheid vergroot. Het grootste knelpunt wat ervaren wordt in de huidige begeleiding is dat er weinig kennis is van alle zaken die veranderen, er ligt geen directe documentatie die de gezinscoaches hiervoor kunnen raadplegen.

4.2 Deelvraag 2

Welke behoeften hebben jongeren, volgens de gezinscoach, om beter voorbereid te zijn op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid?

Uit de analyse van de interviews kwam naar voren dat de thema's; middelen, ondersteuning en motivatie een overkoepeling waren van diverse labels zoals; stroomschema, vertrouwensrelatie, toekomstplan, ondersteuning bij veranderingen en overzicht krijgen. De labels en de thema's kunnen ondervangen worden in het overkoepelende kernthema; behoeften.

Behoeften

Uit de interviews kwam naar voren dat de gezinscoaches het gevoel hadden dat de jongeren behoeften hadden aan diverse zaken. Een van die zaken is een stroomschema. Jongeren hebben het overzicht niet en weten niet wat er allemaal bij komt kijken zodra zij de overgang maken van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Van tevoren moeten er al een hele hoop zaken geregeld worden. De gezinscoaches geven aan dat de jongeren geen besef hebben van alles wat er gaat veranderen. Met het ontwikkelen van een stroomschema krijgt de jongere in- en overzicht in wat hij heeft gedaan en nog moet regelen.

G1: Ik denk dat de behoeftes van de jongeren hierin hetzelfde zijn. Ik denk dat de jongeren het fijn vinden als er blaadje is waarop alle zaken staan die geregeld moeten worden.

Volgens de meerderheid van de gezinscoaches hebben de jongeren behoefte aan een toekomstperspectief. Met een toekomstperspectief wordt bedoeld dat de jongere weet wat er hem te wachten staat in de toekomst. Daarbij is het van belang dat de jongere weet waar hij zijn informatie kan halen als hij vragen heeft over bijvoorbeeld het vinden van een baan of het krijgen van een lening. Zodra de jongere een toekomstperspectief heeft, dan heeft hij iets om naar toe te werken. Het geeft hem zekerheid dat hij weet wat hij kan verwachten in de toekomst, hierdoor verminderd de onwetendheid waardoor de jongere overzicht krijgt. Jongeren hebben de behoefte om op tijd te beginnen zodat zaken in z'n geheel en op tijd geregeld kunnen worden. Met op tijd beginnen wordt bedoeld dat er een gemiddelde leeftijd aangehouden wordt van zestien-half. Vanaf deze leeftijd start de gezinscoach met het begeleiden, ondersteunen en het zelfredzaam maken. Wanneer een gezinscoach inschat dat er in een casus eerder begonnen moet worden dan zestien-half dan start men eerder met de voorbereiding. Jongeren hebben behoefte om volledig voorbereid te worden zodat er geen zaken vergeten worden. Voorbeelden van zo'n zaken zijn het regelen van een zorgverzekering, inschrijven bij het UWV, aanvraag studiefinanciering etc. In een toekomstplan worden deze zaken opgenomen. Het toekomstplan is een volledig ondervangen plan die gericht is op het toekomstperspectief van de jongere, met hierin alle informatie over huidige begeleiding, eerdere begeleiding, zaken rondom huisvesting, keuze in zorgverzekering etc. Door het maken van een toekomstplan is de kans groter dat er een onbelemmerde overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid plaatsvindt (Struijvenberg, e.a., 2017).

Uit de interviews kwam naar voren dat, volgens de gezinscoaches, de jongeren behoeften hebben aan een sociaal netwerk. Jongeren uit multiprobleemgezinnen kampen met diverse problematieken zoals eerder beschreven in de probleemanalyse. Een aantal gezinscoaches gaven aan dat zij vaak merken dat het netwerk van de jongeren beperkt is, waardoor zij vaak maar een enkel persoon hebben om op terug te vallen. Dit komt omdat ze vaak niet geleerd hebben hoe je een sociale relatie aan gaat en hoe je die onderhoud. Daarbij gaven een aantal gezinscoaches ook aan dat de jongeren soms niet eens de mogelijkheid hebben om naar hun ouders te stappen met hun vragen, omdat zij het ook niet weten. Jongeren hebben behoefte aan het leren van deze vaardigheden zodat zij hun eigen netwerk uit kunnen breiden. De gezinscoach kan door het aangaan van individuele begeleidingsgesprekken aan de slag gaan met de jongeren hiermee. De gezinscoach kan de jongeren bepaalde sociale vaardigheden aan gaan leren (Movisie, 2013).

G6: De jongeren die ik begeleid hebben wel de wens om een groot sociaal netwerk te hebben, maar vaak hebben ze dat van hun moeder niet geleerd van hoe doe je dat dan. Dan ga ik samen met hem kijken naar wie kan jou helpen als je ze nodig hebt in situaties dat je hulp nodig hebt. Voor de jongeren die ik begeleid is het daarbij ook moeilijk om je eigen hulpvraag te stellen. Ga maar eens naar iemand toe en vraag maar om geld voor een treinkaartje.

Daarbij gaven diverse gezinscoaches tijdens de interviews aan dat ze het gevoel hadden dat de jongeren soms behoeften hebben aan een maatje of buddy waarbij de herkenning en erkenning ervaren. Dit is wel kind afhankelijk. Sommige jongeren hebben hier wel behoeften aan en sommige jongeren niet. Op deze manier zou bijvoorbeeld het sociale netwerk ook uitgebreid kunnen worden. De jongeren kunnen met hun maatje of buddy samen wat gaan ondernemen. Ze hoeven het niet over hun problematieken te hebben, maar gewoon er samen op uitgaan kan al veel doen voor de jongeren.

G7: Ik denk dat sommige jongeren dat wel fijn vinden ja, maar dan willen ze absoluut niet horen dat ze maatjes zijn vanwege hun problematieken. Maar ik denk dat ze het wel fijn vinden als een stukje herkenning zouden zien bij elkaar.

Uit de interviews kwam naar voren dat het merendeel van de gezinscoaches denkt dat een behoefte van de jongeren is het verkrijgen van ondersteuning bij de verschillende veranderingen. Er verandert zoveel voor de jongeren dat zij dit niet allemaal geregeld krijgen in hun eentje, zij hebben het overzicht niet hiervoor. Prettig zou zijn wanneer zij samen met de gezinscoach hiernaar zouden kijken.

G4: Jongeren vinden de verandering lastig. Eigenlijk wel de verandering in alles. Er verandert zo veel voor de jongeren, zij hebben hier geen besef van. Vaak hoor ik ook dat de Wmo consulent een andere benadering heeft dan de gezinscoach. Een gezinscoach is laagdrempelig en zit meer op de relatie, de

consulent van zorg en ondersteuning is zakelijker. Jongeren vinden dit lastiger. Ze hebben liever één persoon en één gezicht.

Uit de interviews kwam naar voren dat jongeren vaak een lage motivatie hebben doordat zij vaak al een verleden hebben gehad in de hulpverlening. Jongeren hebben de behoeften aan een goede relatie met de hulpverlener. Daarbij willen ze graag succeservaringen opdoen, dit kan uiteindelijk leiden tot een bepaalde uitdaging tijdens het begeleidingstraject. Dit kan ervoor zorgen dat de jongere tot individuele groei komt (Blommers, e.a., 2014). Een prettige relatie tussen de gezinscoach en de jongere is van belang voor een geslaagde hulpverlening (Verwey-Jonker Instituut, 2013).

Beantwoording deelvraag 2:

Geconcludeerd kan worden dat het antwoord op deelvraag 2: *Welke behoeften hebben jongeren, volgens de gezinscoach, om beter voorbereid te zijn op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid?* Luidt als volgt:

Volgens de gezinscoach hebben jongeren behoefte aan een stroomschema waarop ze kunnen kijken of ze alle zaken geregeld hebben en of ze niks vergeten zijn. Hiermee krijgen ze een vorm van overzicht. Daarbij zouden de jongeren graag een toekomstplan willen waarin hun toekomstperspectief meegenomen wordt, zodat zij een volledig plan hebben richting zelfstandigheid, zelfredzaamheid en het volwassen worden. Ze willen graag vaardigheden aangeleerd krijgen waarmee hun zelfredzaamheid vergroot wordt, bijvoorbeeld om hun sociaal netwerk uit te breiden. Verder hebben de jongeren behoeften aan een volledige voorbereiding, ze willen een aandeel hebben in hun eigen plan en ze willen graag succeservaringen opdoen. Hiermee vergroot de motivatie tot gedragsverandering. Als laatste hebben de jongeren behoeften aan een goede vertrouwensrelatie met de gezinscoach.

4.3 Deelvraag 3

Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de gezinscoaches om de jongeren te begeleiden/ondersteunen op hun weg naar meerderjarigheid?

Uit de analyse van de interviews kwam naar voren dat de thema's; middelen, informatieverstrekking en motivatie een overkoepeling waren van diverse labels zoals; stroomschema, één plan één regie, toekomstplan, informatiemiddag gezinscoaches, continuïteit en mogelijk rouwen pilot. De labels en de thema's kunnen ondervangen worden in het overkoepelende kernthema; behoeften.

Behoeften

Uit de interviews kwam naar voren dat nagenoeg elke gezinscoach behoefte heeft aan een vorm van overzicht door bijvoorbeeld een soort stroomschema of checklist te ontwikkelen. Dit geeft sturing en structuur in de uit te voeren zaken. Er komt veel kijken bij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid en al snel vergeet je bepaalde zaken. Zoals bijvoorbeeld een inschrijving bij het UWV voor werk of de aanvraag van studiefinanciering.

G3: Een stroomschema, dat bedoel ik. Het zou fijn zijn als dat er zou kunnen komen. Ik zou het heel handig vinden als ik dat erbij kon houden.

Tijdens de interviews gaven verschillende gezinscoaches aan dat ze nog nooit met een toekomstplan gewerkt hadden. Ze stellen aan de jongere wel eens de vraag "Waar zie jij jezelf over vijf jaar of waar zie jij jezelf over tien jaar?". Maar gericht een toekomstplan schrijven waarin het toekomstperspectief wordt beschreven met diverse andere belangrijke zaken (begeleiding, financiën, huisvesting etc.) , doen ze niet. Er ligt bij de gezinscoaches de behoeften om één plan te hebben wat alle informatie omvangt die noodzakelijk is bij een vloeiende en warme overdracht van jongerenzorg naar meerderjarigheid (Struijvenberg, e.a., 2017).

Een andere behoefte die de gezinscoaches hebben en wat naar voren kwam tijdens de interviews heeft betrekking op de pilot. Sinds eind vorig jaar zijn ze binnen gemeente X gestart met een pilotgroep 17-27. Deze pilot groep heeft betrekking op jongeren die de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid gaan maken. De pilotgroep is gestart met het uiteindelijk doel om de jongeren een vloeiende en warme overdracht te geven. Hierdoor gaan ze goed voorbereid over van de jeugdwet naar de Wmo. Nadat de pilot een halfjaar bezig was, is er geëvalueerd over het proces tot nu toe. Hieruit zijn bepaalde positieve punten en verbeterpunten naar voren gekomen. Uit de interviews kwam naar voren dat over het algemeen, alle gezinscoaches tevreden zijn met de pilot.

G10: Ik vind de pilot heel goed en ik zou zeggen laat dat in godsnaam zo. Want er komt toch veel meer bij kijken.

Daarbij hebben wel een aantal gezinscoaches aangegeven dat zij de behoefte hebben, dat er een mogelijkheid komt tot rouleren binnen de pilot. Voor sommige gezinscoaches hoeft dit niet, omdat ze dan te veel kennis zich eigen moeten maken. Maar andere gezinscoaches zouden het wel graag willen, zodat meerdere gezinscoaches kennis hebben van deze doelgroep en zodat er geen elite-clubje gevormd wordt.

G8: De pilot, volgens mij is het inmiddels een werkgroep, functioneert wel geloof ik. Ik denk wel dat we niet meer zo krampachtig moeten gaan doen en dat gewoon meer mensen dat moeten gaan doen. We krijgen er steeds meer mee te maken en iedereen moet die kennis tot zich hebben en nemen. Nu krijg je zo'n elite clubje en dat wil je niet.

Uit de interviews kwam naar voren dat alle gezinscoaches behoefte hebben aan meer kennis met betrekking tot het thema overgang jongerenzorg naar meerderjarigheid. De gezinscoaches weten te weinig van het vakgebied van collega's af. De Wmo is veel kritischer dan de jeugdwet en vaak strookt dat niet met de belevingswereld van de jongere als hij achttien jaar wordt (Janssen, e.a., 2016). Daarbij speelt mee dat zodra de jongere overgaat van jeugdwet naar Wmo, je te maken krijgt met; Wmo, WLZ en de zorgverzekering. Daarbij kunnen bepaalde voorzieningen die de jongeren kreeg in de jeugdwet niet doorlopen als hij overgaat naar de Wmo. Bijvoorbeeld behandeling. Hier moet in het

voortraject al rekening mee gehouden worden, als de jongere nog onder begeleiding valt bij de gezinscoach.

Gezinscoaches gaven aan dat er een behoefte ligt voor een informatiemiddag. Op deze informatiemiddag komt een consulent van de Wmo uitleg geven over de verschillende wetgevingen waar een jongere mee te maken krijgt zodra hij voor de wet volwassen is. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan de WLZ (Wet langdurige zorg) en de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning). Daarbij gaat de consulent van de Wmo uitleg geven over zaken waar de gezinscoach van tevoren al rekening mee kan houden. Een van deze zaken is bijvoorbeeld het rekening houden met het soort behandeling/begeleiding wat tijdens de jeugdzorg geboden wordt aan de jongere. Verschillende vormen van begeleiding/behandeling lopen niet door in de Wmo. Er zal dan op tijd gekeken moeten worden naar welke vorm van begeleiding/behandeling wel passend is voor de jongere zodra hij overgaat naar de Wmo. Hierbij moet dan ook rekening gehouden worden met de zorgverzekering die gekozen wordt. Verschillende zorgverzekeraars vergoeden, in de basisverzekering, diverse vormen van zorg niet. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan specialistische GGZ-hulp (Zorgwijzer, 2018).

Een andere behoefte die de gezinscoaches hebben heeft betrekking op de pilot. Nadat de pilot een halfjaar gedraaid heeft is men samen gaan zitten om te kijken hoe het gaat. Hierbij zijn verschillende positieve, maar ook verbeterpunten naar voren gekomen. Deze bevindingen zijn alleen gepresenteerd aan het managementteam, maar niet aan de gezinscoaches. De gezinscoaches hebben de behoefte om te weten wat er uit de pilot is gekomen tot nu toe. Ze willen weten op welke punten zij zich kunnen verbeteren en welke punten er al goed gaan. Op dit moment weten de gezinscoaches niet wat zij kunnen doen om een vloeiende/warme overdracht te krijgen.

G10: Ik denk dat er wel behoeften ligt als er een keer een middag georganiseerd wordt waarin de Wmo wat komt vertellen en waarin onze collega's van de pilot wat vertellen wat eruit is gekomen. Ik denk dat dat goed is zodat duidelijk wordt dat als jij een zestien/zeventien jarige krijgt hoe je die al moet voorbereiden, wat er allemaal ter sprake komt en dan weet je ook hoe het geregeld is.

Over de ontwikkeling van een informatiepunt/informatiebalie waren de meningen verdeeld. Een enkele gezinscoach gaf aan dat ze de behoefte hebben aan een balie in de gemeente waar ouders en jongeren naar toe kunnen stappen en waar ze terecht kunnen met vragen die ze hebben. Deze vragen kunnen gaan over bijvoorbeeld studiefinanciering, maar ook over het verhoogde risico op schulden of schooluitval (Panteia, 2015; Bosselaar, e.a., 2010).

Een andere gezinscoach gaf aan dat ze juist zo'n informatiepunt op school wel zag zitten omdat ze aangaf dat de drempel om een gemeentehuis binnen te stappen hoger ligt dan op school. Een paar andere gezinscoaches vonden het juist niet nodig om zo'n informatiepunt/informatiebalie te ontwikkelen, omdat ze aangaven dat in het gemeentehuis men al terecht kan bij maatschappelijk werk voor zo'n vragen. Over deze behoefte zijn de meningen verdeeld.

G4: Ik zou graag zo'n balie hier in de gemeente willen zien voor deze doelgroep waar ouders of jongeren gewoon naar binnen kunnen komen en aan de balie hun vragen kunnen stellen.

G5: Een soort spreekuur op school waar jongeren terecht kunnen met hun vragen waar ze thuis niet mee terecht kunnen. Dat vind ik laagdrempeliger dan zoiets hier op de gemeente.

G:10 Binnen de gemeente kun je daarvoor naar mijn mening terecht bij maatschappelijk werk. Het is wel aan ons om te weten dat ouders en jongere daar terecht kunnen.

Beantwoording deelvraag 3:

Geconcludeerd kan worden dat het antwoord op deelvraag 3: *Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de gezinscoaches om de jongeren te begeleiden/ondersteunen op hun weg naar meerderjarigheid?* Luidt als volgt:

Gezinscoaches hebben behoeften aan een stroomschema of een checklist waar alle belangrijke zaken opstaan die geregeld moeten worden vóórdat de jongere achttien jaar wordt. Op deze manier kunnen ze controleren of ze alles gedaan hebben en of ze niks vergeten zijn. Hierdoor kunnen ze de jongeren volledig voorbereiden/begeleiden in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Verder zouden gezinscoaches graag willen werken met een toekomstplan dat alle belangrijke informatie omvangt wat noodzakelijk is voor het begeleidingstraject. Dit plan is gericht op een positief toekomstperspectief. Een andere behoefte die de gezinscoaches hebben gaat over het continueren van de pilot, met daarbij de mogelijkheid tot rouleren voor degene die dat wilt.

Verder willen de gezinscoaches meer kennis hebben over de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Er is daarom behoefte aan een informatiemiddag waarin iemand van de Wmo informatie komt verstrekken over de verschillende belangrijke wetgevingen waar jongere mee te maken krijgen zodra zij de overgang maken naar de Wmo. Verder wordt er tijdens deze informatiemiddag ook de bevindingen van de pilot gedeeld met het gehele team. De behoefte over het ontwikkelen van een informatiepunt/balie verschilt. Sommige willen dit graag en sommige niet.

5 Conclusie en aanbevelingen

In het vorige hoofdstuk zijn de conclusies van de deelvragen al beschreven. In hoofdstuk vijf wordt in paragraaf 5.1 de conclusie van de hoofdvraag beschreven. In paragraaf 5.2 staan de aanbevelingen.

5.1 Hoofdvraag

Vanuit de resultaten kan antwoord gegeven worden op de hoofdvraag: *Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de jongeren uit multiprobleemgezinnen en de gezinscoaches in het begeleiden/ondersteunen en in het vergroten van de zelfredzaamheid bij de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid binnen gemeente X?*

Jongeren uit multiprobleemgezinnen binnen gemeente X hebben, volgens de gezinscoach, verschillende behoeften met betrekking tot het beter voorbereid worden en het zelfredzaam worden in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid.

Zo zouden zij het prettig vinden om een stroomschema te hebben waarin alle stappen staan die ze zelfstandig kunnen uitvoeren. Hiermee ziet de jongere precies wat hij al gedaan heeft en wat hij nog moet doen voordat hij achttien jaar wordt. Hiermee krijgt de jongere overzicht. De jongere probeert het eerst zelf en kan altijd met vragen terecht bij de gezinscoach behorende tot gemeente X. Hierdoor wordt er ingezet op zelfredzaamheid. Daarbij heeft de jongere, volgens de gezinscoach, behoefte aan een toekomstperspectief. De jongere wilt weten waar hij naar toe werkt en wat zijn mogelijkheden zijn. Verder wil de jongere dat er op tijd begonnen wordt met een toekomstplan zodat er niks vergeten wordt. De gemiddelde leeftijd die hiervoor gehanteerd wordt is zestien-half. Wanneer de gezinscoach een inschatting maakt dat er eerder begonnen moet worden, dan wordt dit gedaan. De jongere heeft behoefte aan een toekomstplan waarin alle belangrijke informatie ondervangen wordt. Met alle informatie wordt onder andere bedoelt: huidige begeleiding, eventuele begeleiding in de toekomst, uitleg levensgebieden, keuze in zorgverzekering etc. Wanneer alle informatie gebundeld wordt tot één plan zal de kans groter zijn dat er een onbelemmerde overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid plaatsvindt.

Jongeren uit multiprobleemgezinnen hebben, volgens de gezinscoach, behoefte aan het aanleren van praktische vaardigheden die zij kunnen gebruiken om zelfredzaam te worden. Zo heeft de jongere bijvoorbeeld de mogelijkheid om te gaan investeren in het uitbreiden van zijn sociaal netwerk.

Jongeren hebben, volgens de gezinscoach, behoefte aan succeservaringen opdoen tijdens het begeleidingstraject. Hiermee vergroot de motivatie tot gedragsverandering. Daarbij wilt de jongere graag een aandeel hebben in zijn eigen plan om gezamenlijk naar zelfredzaamheid toe te werken. Een laatste behoefte die de jongeren hebben, volgens de gezinscoach, is een goede vertrouwensrelatie met de hulpverlener.

Gezinscoaches binnen gemeente X hebben de behoefte aan een stroomschema. Hierdoor kan de gezinscoach controleren of ze alles gedaan hebben in een casus en zo kunnen ze samen met de jongere kijken naar de diverse stappen. Daarbij zouden de gezinscoaches het prettig vinden om te werken met een toekomstplan, dit wordt nu te weinig gedaan. De gezinscoach heeft behoefte aan één plan die alle informatie omvangt wat noodzakelijk is voor een vloeiende overgang.

Een andere behoefte die de gezinscoaches hebben heeft betrekking op de pilot. Er heerst tevredenheid rondom de pilot. Hiermee wordt bedoeld dat men positief is over de invulling van de pilot en de manier waarop de pilot is uitgevoerd. De behoefte ligt er om door te gaan met de pilot, maar dat er wel een mogelijkheid komt tot rouleren binnen de pilot voor de gezinscoaches die dat willen.

Als laatst hebben de gezinscoaches behoefte aan het verkrijgen van meer kennis met betrekking tot het begeleiden van jongeren waardoor zelfredzaamheid vergroot wordt, in de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Ze willen graag up-to-date blijven waardoor hun niet wetende houding verminderd wordt. Uiteindelijk kan er dan een betere en concretere begeleiding geboden worden aan deze jongere. Zodra de gezinscoaches de tools en de kennis hebben verdwijnt de onwetendheid en hiermee vindt er een vloeiende, goed voorbereide overgang plaatst. De behoefte ligt er om een informatiemiddag te organiseren waarin een professional van de Wmo uitleg komt geven over de diverse wetgevingen (WLZ, Wmo). Verder wordt er tijdens deze informatiemiddag de bevindingen van de pilot gedeeld met het gehele team van gezinscoaches. Zodat zij weten wat er al goed gaat en op welke punten zij zichzelf kunnen verbeteren.

5.2 Aanbevelingen

Er worden enkele aanbevelingen gedaan voor de jongeren en de gezinscoaches behorende tot gemeente X. De aanbevelingen zijn gebaseerd op de conclusie van de hoofdvraag.

1. Gezinscoaches behorende tot gemeente X moeten een stroomschema/stappenplan opstellen voor gezinscoaches en voor de jongeren uit multiprobleemgezinnen. Het is raadzaam om één document te ontwikkelen die beide doelgroepen kunnen gebruiken. Het stroomschema kan de gezinscoach erbij houden tijdens een casus waarin zij een jongere begeleiden van jongerenzorg naar meerderjarigheid. De gemiddelde leeftijd om te starten hiermee is zestien-half. Zo hebben zij een duidelijk overzicht waarop ze kunnen controleren of ze alle stappen gedaan hebben en of ze niks vergeten zijn. Voor de jongeren is het prettig wanneer er een schema komt zodat zij zelf al een verschillende zaken kunnen regelen. Zoals bijvoorbeeld het uitzoeken van een zorgverzekering. De zelfredzaamheid van de jongere wordt vergroot, als de regie bij de jongere wordt gelaten. Mocht het dan nog niet gelukt zijn, dan kan de gezinscoach altijd samen met de jongere gaan kijken welke zaken nog geregeld moeten worden. Maar doordat de jongere zo'n overzicht erbij kan houden, kan hij het eerst zelf proberen. Daarbij kan de jongere kiezen bij welke zaken hij hulp wil en welke zaken hij eerst zelf wil proberen te regelen. Hiermee wordt de eigen regie vergroot. Voor de jongere is het prettig zo'n overzicht te hebben zodat ze precies zien wat er allemaal veranderd zodra zij achttien jaar worden. Op het stroomschema/stappenplan worden alle stappen vermeld met de daarbij behorende links van bepaalde internetsites waarop de benodigde informatie te verkrijgen is. Dit is een tijdsbesparing in het uitzoeken van alle zaken die geregeld moeten worden. Het stroomschema/stappenplan biedt overzicht waardoor onwetendheid verdwijnt.
2. De gezinscoaches moeten samen met de jongere werken aan een toekomstplan. Ze beginnen hier ongeveer mee met de leeftijd van zestien-half (Struijvenberg, e.a., 2017). Wanneer een gezinscoach het gevoel heeft dat er eerder begonnen moet worden met het toekomstplan dan kan dit altijd eerder ingezet worden. In het toekomstplan staat de jongere centraal. Het plan is gericht op de toekomst. Er wordt gekeken naar de huidige begeleiding en naar de begeleiding die wellicht nodig is in de toekomst. Daarbij worden alle leefgebieden inzichtelijk gemaakt en hierbij wordt gekeken welk gebieden ondersteuning behoeven. Voorbeelden van leefgebieden zijn; sociaal netwerk, opleiding/werk, financiën, huisvesting etc. In het plan wordt een planning aangehouden waardoor alle zaken op tijd en volledig geregeld zijn. Hierdoor kan er niks vergeten worden. Daarbij is het van belang dat het sociale netwerk betrokken wordt om te kijken wie een ondersteuning kan zijn. Er kan hiervoor bijvoorbeeld een sociaal netwerk beraad georganiseerd worden. Het uiteindelijk toekomstplan is één plan waar integraal aan gewerkt wordt. Er is duidelijk wie wat doet en hoe er aan de toekomst gewerkt gaat worden, waardoor er een vloeiende en warme overgang plaatsvindt. Daarbij is het plan helder, biedt het overzicht, is het gemakkelijk in gebruik en wordt er geen moeilijk taalgebruik gebruikt. Wanneer er een concreet, volledig ondervangen toekomstplan gemaakt wordt dan is de kans op een onbelemmerde overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid groot. Dit is voordelig voor de gezinscoach en voor de jongere.

3. Organiseer een informatiemiddag voor het team van gezinscoaches binnen gemeente X. Tijdens deze informatiemiddag komt er een consultant van de Wmo uitleg geven over de diverse wetgevingen waar de jongere mee te maken krijgt zodra hij achttien jaar wordt. Hierbij kan gedacht worden aan onder andere de WLZ en de Wmo. De gezinscoach kan voor zichzelf aantekeningen maken van de informatie die aangereikt wordt. Ieder doet dit op zijn eigen manier. Daarbij wordt het ook opgenomen, zodat men altijd op een later tijdstip het nog eens terug kan kijken. Het is van belang dat het organiseren van zo'n informatiemiddag een structureel karakter krijgt waardoor veranderingen in de wetgeving aangereikt blijven worden. Zo blijven de gezinscoaches up-to-date. Wanneer de gezinscoach kennis heeft van de verschillende wetgevingen, dan kan de gezinscoach de jongere hier rustig op voorbereiden. Verder kan de gezinscoach in het begeleidingstraject met de jongere, alvast rekening houden met het soort hulpverlening dat geboden wordt. Verschillende vormen van begeleiding/behandeling lopen namelijk niet door vanuit de jeugdzorg in de Wmo. Hier zal dan iets anders voor gevonden moeten worden wat aansluit bij de behoefte van de jongere. Daarbij moet er ook een goede zorgverzekering gevonden worden die hier het beste op aansluit. De Wmo is namelijk kritischer ingesteld dan de jeugdzorg (Janssen, e.a., 2016). Verder worden de bevindingen van de pilot tijdens deze informatiemiddag gedeeld met het hele team. Zo weten de gezinscoaches wat er al goed gaat en wat er beter kan. Hier kunnen zij op meebewegen met betrekking tot hun eigen casussen. Dit met het uiteindelijke doel dat er een warme en vloeiende overgang plaatsvindt.
4. De continuering van de pilot met betrekking tot de jongeren in de leeftijdscategorie 17-27 is van essentieel belang. Deze pilot wordt ervaren als iets positiefs waar de gezinscoaches mee vooruit kunnen. De vorm en de manier waarop er invulling wordt gegeven aan de pilot wordt als iets positiefs ervaren. Daarbij is het wel van belang dat er een mogelijkheid tot rouleren komt binnen de pilot. Sommige gezinscoaches willen graag deze kennis tot zich nemen en zouden wel eens willen rouleren, andere gezinscoaches hebben dit niet. Voor de gezinscoaches die dit wel willen moet er een mogelijkheid geboden worden om dit te effectueren.
5. Er is vervolgonderzoek nodig om te kijken of het probleem wat zich voordoet binnen gemeente X ook speelt binnen andere gemeenten. Er zou eerst binnen gemeente X gebruik gemaakt kunnen worden van de PDCA-Cyclus. Hiermee wordt bedoeld: plan, do, check, act. Dit onderzoek is nu bedacht en er is een doelstelling aan gekoppeld. Vervolgens wordt er uitvoering gegeven aan de verschillende aanbevelingen die er gedaan zijn. Hierna vindt er een controle plaats; zijn de doelen behaald en wat zijn de verbeterpunten. Waarop moet het onderzoek nog bijgesteld worden. Vervolgens wordt er daadwerkelijk bijgestuurd op de punten waar dat nodig is en wordt er gekeken naar de mogelijke nieuwe resultaatgebieden (Nieuwenhuis, 2018). Dit omdat nu nog niet gesteld kan worden dat het onderzoek verloopt zoals beschreven wordt. Wanneer dit gedaan is, dan kan er gekeken worden naar diverse andere gemeentes. Hierbij kan gekeken worden hoe men binnen andere gemeentes omgaat met de begeleiding die geboden wordt aan jongeren om de zelfredzaamheid te vergroten met

betrekking tot de overgang jongerenzorg naar meerderjarigheid en of men tevreden is met de manier waarop deze begeleiding geboden wordt.

6 Discussie

In hoofdstuk zes wordt er gekeken naar de interne en externe validiteit van dit onderzoek. De betekenis en bruikbaarheid van dit onderzoek wordt geformuleerd in paragraaf 6.1. In paragraaf 6.2 wordt een analyse aangereikt betreft de sterke en zwakke punten binnen dit onderzoek.

6.1 Betekenis en bruikbaarheid

Er wordt eerst naar de externe validiteit gekeken binnen dit onderzoek. Hierbij wordt gekeken of dit onderzoek op verschillende niveaus te veralgemenen is (Boeije, 2014).

In de probleemanalyse wordt aangegeven dat binnen de huidige maatschappij ervaren wordt dat jongeren feitelijk binnen één dag de overgang maken van jongerenzorg naar meerderjarigheid. Voor diverse kwetsbare jongeren, zoals jongeren uit multiprobleemgezinnen is deze stap te groot. Alle zaken die veranderen zijn voor de jongeren niet helder en niet overzichtelijk. De jongere heeft geen besef van al deze veranderingen. Er worden andere verwachtingspatronen gesteld aan de jongere zodra zij achttien jaar worden. Ze krijgen er een hoop verantwoordelijkheden bij, waar zij op gewezen moeten worden. Jongeren ervaren op dit moment dat zij vaak een betere aansluiting vinden binnen de jeugdzorg dan binnen de Wmo. De Wmo is kritischer en veeleisender en sluit vaak niet aan op de belevingswereld van de jongere. Uit de conclusie van dit onderzoek komt naar voren dat dit overeen komt met de behoeften die de jongeren hebben. Zij hebben behoefte aan overzicht, zodat ze weten wat er allemaal geregeld moet worden en wat er allemaal veranderd voor hen. Verder hebben jongeren behoeften aan een volledige voorbereiding waarbij zij inspraak hebben in hun eigen plan. Dit zelfde geldt op gemeentelijk niveau voor de gezinscoaches. Zij hebben ook behoefte aan overzicht zodat ze kunnen controleren of ze alles gedaan hebben en of alles geregeld is, waardoor niks vergeten wordt. Daarbij hebben gezinscoaches ook behoeften aan het verkrijgen van meer kennis over de overgang, er heerst nu onwetendheid over hoe er een juiste begeleiding gegeven kan worden aan de jongeren. Dit komt overeen met wat beschreven is in de probleemanalyse.

(van Rijn, 2016; VNG, IZA & VWS, 2015; Steketee, e.a., 2009; Struijvenberg, e.a., 2017, Janssen, e.a., 2016)

Het uitgevoerde onderzoek is bruikbaar binnen gemeente X en er is een mogelijkheid dat diverse andere gemeenten dit onderzoek bruikbaar achten. In dit onderzoek worden namelijk de behoeften en mogelijkheden besproken van de jongeren en de gezinscoaches. Andere gemeentes kunnen hierin herkenning en erkenning ervaren. Hierdoor kunnen zij betekenis hebben aan dit onderzoek.

6.2 Sterkte- zwakteanalyse

Er wordt in deze paragraaf naar de interne validiteit gekeken. Dat wilt zeggen dat het onderzoek los moet zijn van systematische en structurele fouten (Boeije, 2014).

Respondenten

In eerste instantie was het doel van dit onderzoek om vijf jongeren uit multiprobleemgezinnen en vijf gezinscoaches te interviewen. Dit doel is niet waargemaakt. Helaas was het voor dit onderzoek niet mogelijk om jongeren te interviewen vanwege privacy redenen. Voor dit onderzoek lag er zeker een sterke voorkeur om juist wel beide doelgroepen te interviewen. Het zou het beter zijn geweest als de jongeren wel geïnterviewd waren, omdat dan de behoeftes van de jongeren sterker naar voren waren gekomen. Nu hebben de gezinscoaches aangegeven wat zij dachten dat de behoeftes waren van de jongeren. Op deze manier hebben de gezinscoaches een invulling gegeven voor de jongere. In hoeverre dit valide is, is lastig. Hierdoor moet er tijdens dit onderzoek op een voorzichtigere manier zaken gesteld worden. De gezinscoaches zullen uiteindelijk moeten checken bij de jongeren of de aanbevelingen daadwerkelijk kloppen en aansluiten bij hun behoeftes. Hier moet navraag voor gedaan worden, zodat het niet bij invullingen van de gezinscoaches blijft. De gezinscoaches zouden eventueel een presentatie kunnen geven aan de jongeren.

Toen uiteindelijk duidelijk werd dat er geen jongeren geïnterviewd konden worden, was dit spijtig nieuws. Hierdoor is deelvraag twee aangepast en is er gekozen om tien gezinscoaches te interviewen. Door een beperking qua tijd zijn er niet meer dan tien gezinscoaches geïnterviewd. Wanneer er meerdere interviews afgenomen waren, dan zou het mogelijk zijn dat er een grondigere uitkomst op de hoofdvraag gegeven kon worden. Op die manier zouden meerdere gegevens met elkaar vergeleken kunnen worden. Bijvoorbeeld of meerdere mensen een informatiepunt/balie een goed idee vinden om te implementeren. Door de interviews met de tien respondenten zijn diverse invalshoeken vanuit een breed perspectief naar voren gekomen. Op deze manier konden de verschillende antwoorden met elkaar vergeleken worden. Dit gaf een mooi inzicht in de zienswijze binnen het team. De respondenten zijn doelgericht uitgekozen, het onderzoek is wegens die reden niet op een toeval strategie gebaseerd. Omdat zij een welomschreven perspectief representeren wordt er een juister antwoord gegeven op de conclusie, dit is bevorderend voor het onderzoek (Baarde, e.a., 2013).

Interviews

Het doel van alle interviews was om deze af te nemen binnen gemeente X. Dit doel is behaald. Tijdens geen enkel interview was er sprake van ruis. Elk interview werd afgenomen in een geluidsdichte ruimte zodat de respondent niet afgeleid werd door verschillende geluiden. Tijdens de afname van de interviews waren alleen de onderzoeker en de respondent aanwezig in de ruimte. Dit helpt de respondent om eerlijk antwoord te geven op de vragen, hiermee worden de sociaal wenselijk antwoorden minimaal gemaakt. Bij sommige antwoorden die gegeven werden werd niet specifiek stilgestaan. Dit komt omdat de onderzoeker al bekend was met gemeente X. Hierdoor zijn een aantal zaken vanzelfsprekend waardoor hier soms niet op doorgevraagd werd. Na elk interview werd bekeken wat er bruikbaar was en waar nog eventueel iets aangepast moest worden. Alle interviews zijn gehouden door dezelfde persoon, hiermee vergroot de validiteit van het onderzoek.

De antwoorden kunnen op deze manier niet door meerdere mensen geïnterpreteerd worden. De focus bleef tijdens het interview volledig op het interview, dit kwam mede doordat de interviews opgenomen werden. Hierdoor was er geen noodzaak om mee te schrijven. Zoals al eerder benoemd werd, zou het beter zijn geweest voor het onderzoek als ook de jongeren geïnterviewd zouden worden. Hierdoor worden hun behoeften duidelijker en inzichtelijker gemaakt. Want nu wordt er een invulling gegeven door de gezinscoaches (Boeije, 2014; Baarda, e.a., 2013).

Onderzoek triangulatie

Dit houdt in dat er vanuit meerdere invalshoeken diverse metingen worden gedaan. Om dit te vergroten is het onderzoek door onafhankelijke mensen bekeken en gelezen. Daarbij hebben zij ook feedback gegeven. Verder hebben enkele medestudenten ook naar het onderzoek gekeken en hebben zij ook feedback gegeven. Deze feedback is verwerkt om op die manier de systematische en structurele fouten zo minimaal mogelijk te maken. Hierdoor heeft gedurende het gehele onderzoek triangulatie plaatsgevonden (Baarda, e.a., 2013).

7 Literatuurlijst

18ennu. (2015). *Checklist*. Geraadpleegd op 9 juni 2018, van <https://www.18ennu.nl/checklist/>

Achterberg, F. & de Hoop, A. (2014). *Begeleiden: wat is dat?* Geraadpleegd op 10 mei 2018, van http://www.lerarenopleider.nl/velon/wp-content/uploads/2014/07/4_2_1begeleidenwatisdat.pdf

Arnstein, S.R. (1968). 'A ladder of Citizen Participation,' in: JAIP, Vol. 35 no. 4: pp. 216-224.

Baarda, B. (2009). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen | Houten: Noordhoff Uitgevers.

Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., Velden, T., & Goede, M. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers

Bakker, I., Bakker, C., Van Dijke, A. & Terpstra, L. (1998). *O&O in perspectief*. Utrecht: NIZW.

Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam: Boom uitgeverij.

Blommers, B., Boendermaker, L., Ter Horst, E., Kneepkens, C., Kooijmans, M., Lamerigts, P., Rovers, B., Swagers, J., Vogelvang, B. & De Winter, M. (2014). *Werken met risicojongeren. Handboek voor sociale professionals*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van <https://www.btvo.nl/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/handboek-werken-met-risicojongeren.pdf>

Bosselaar, H., Maurits, E., Molenaar-Cox & Prins, R. (2010) Multiproblematiek bij cliënten: Verslag van een verkenning in relatie tot (arbeids) participatie. *Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*. 1-110.

Gemeente Peel en Maas. (2018). *Gezinscoach*. Geraadpleegd op 7 maart 2018, van <https://www.peelenmaas.nl/inwoners-en-ondernemers/jeugd-en-onderwijs/gezinscoach>

Gemeente Peel en Maas. (2017). *Werkwijze van de gezinscoach*. Borgdocument pag. 18-20. Panningen: Auteur.

Heppe, E. (2012). *Risicofactoren en behoeftes bij voortijdig schoolverlaters: basis voor interventie?* Geraadpleegd op 1 mei 2018, van [file:///C:/Users/famke/Downloads/Masterthesis%20Heppe,%20ECM-3812375%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/famke/Downloads/Masterthesis%20Heppe,%20ECM-3812375%20(1).pdf)

Janssen, T., Schelling, F., Van Alphen, B. & De Vries, S. (2016). *Knelpunten aansluiting haaglanden*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van <https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEw>

[ilm8Dp4a7XAhUBqaQKHR1SDiQQFggmMAA&url=https%3A%2F%2Fassets.bettyblocks.com%2F5ae9072feed497e934ad982aa5f5b7e_assets%2Ffiles%2FKnelpunten_aansluiting_haaglanden.pdf&usg=AOvVaw2egElppiwDvDHXXGbSIWDq](https://www.bettyblocks.com/assets/files/Knelpunten_aansluiting_haaglanden.pdf)

Jongerenteam 18-/18+ Rotterdam. (2016). *Jongeren voorbereiden op zelfstandigheid*. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://zwerfjongeren.nl/wp-content/uploads/2016/05/Inventarisatie-voorbereiding-zelfstandigheid-mei-2016.pdf>

Kemper, A., Van Biene, M. & Meesters, J. (2014). *Team gezinscoaches Peel en Maas*. Geraadpleegd op 7 maart 2018, van https://blog.han.nl/werkplaatssociaaldomeinnijmegen/files/2016/03/TeamgezinscoachesPeelenMaas_werkwijze-2.pdf

Movisie. (2010). *Methodebeschrijving Motiverende gespreksvoering*. Geraadpleegd op 9 maart 2018, van https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving_Motiverende_gespreksvoering_3%20%5BMOV-8811357-1.0%5D.pdf

Movisie. (2012). *Methodebeschrijving Eigen Kracht conferentie*. Geraadpleegd op 9 maart 2018, van [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving%20Eigen%20Kracht-conferentie%20\[MOV-180129-0.2\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving%20Eigen%20Kracht-conferentie%20[MOV-180129-0.2].pdf)

Movisie. (2013). *Methodebeschrijving Individuele begeleiding aan jongeren*. Geraadpleegd op 9 maart 2018, van [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving%20Individuele%20jongerenbegeleiding%20\[MOV-491486-0.3\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving%20Individuele%20jongerenbegeleiding%20[MOV-491486-0.3].pdf)

Movisie. (2015). *8-fasenmodel. Interventiebeschrijving*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving_8-fasenmodel_1%20%5bMOV-8934316-1.0%5d.pdf

Nederlands Jeugdinstituut. (2011). *Hoe werkt talentontwikkeling bij risicjongeren?* Geraadpleegd op 9 maart 2018, van https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Hoe_werkt_talentontwikkeling_bij_risicjongeren.pdf

Nieuwenhuis, M.A. (2018). *Wat is een PDCA of Deming cirkel?* Geraadpleegd op 2 juni 2018, van http://123management.nl/0/020_structuur/a212_structuur_05_processtructuur_pdca.html

Panteia. (2015). *Eindrapport. "Voor mijn gevoel had ik veel geld"*. Geraadpleegd op 1 mei 2018, van <http://www.effectieveschuldhulp.nl/files/4814/3634/8199/eindrapport-voor-mijn-gevoel-had-ik-veel-geld-jongvolwassenen-en-schulden.pdf>

Rijksoverheid. (2018). *Inschrijven als werkzoekende bij UWV*. Geraadpleegd op 9 juni 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/wetten-en-regelingen/productbeschrijvingen/inschrijven-als-werkzoekende-bij-uwv>

Rijksoverheid. (2015). *Jeugdhulp bij gemeenten*. Geraadpleegd op 7 maart 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/jeugdhulp-bij-gemeenten>

Steketee, M., Vandenbroucke, M. & Rijkschroeff, R. (2009). *Jeugdzorg houdt niet op bij 18 jaar*. Geraadpleegd op 11 maart 2018, van https://www.verwey-jonker.nl/doc/jeugd/Jeugdzorg%20houdt%20niet%20op%20bij%2018%20jaar_2697.pdf

Struijvenberg, M., Eerdmans, J. & De Jonge, H. (2017). *Elke jongere telt*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/elke-jongere-telt/Programmaplan_ElkeJongereTelt_juni2017.pdf

Swanborn, P. (2015). *Basisboek sociaal onderzoek*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Traag, T. & van der Velden, R. K. W. (2011). Early school-leaving in the Netherlands: the role of family resources, school composition and background characteristics in early school-leaving in lower secondary education. *Irish Educational Studies*, 30(1), 45-62.

Van Rijn, M.J. (2017). *De ondersteuning van kwetsbare jongeren bij de overgang naar volwassenheid*. Geraadpleegd op 11 maart 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2017/01/25/kamerbrief-over-de-ondersteuning-van-kwetsbare-jongeren-bij-de-overgang-naar-volwassenheid/kamerbrief-over-de-ondersteuning-van-kwetsbare-jongeren-bij-de-overgang-naar-volwassenheid.pdf>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2016). *Van 18-min naar 18-plus*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van https://vng.nl/files/vng/publicaties/2016/20160613_handreiking_van_18_min_naar_18_plus_definitief.pdf

Verwey-Jonkers Instituut. (2013). *Handleiding maatwerk risicojongeren*. Geraadpleegd op 9 maart 2018, van https://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/7346_Handleiding_maatwerk_risicojongeren.pdf

VNG, IZA, VWS. (2015). *Werkagenda 2015-2017 Administratie en informatievoorziening. Domeinen: Wmo en Jeugdwet*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van <https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjZpoHWovjWAhUNKIAKHSVpCXUQFggtMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.vgn.nl%2Fmedia%2Fdownload%2Findex%2Fmediaid%2F559bd672d4b90&usg=AOvVaw0QcrCF3otBHhg0WqbuwF5j>

Wijzer in geldzaken. (2018). *18? Acht dingen die je moet regelen*. Geraadpleegd op 9 juni 2018, van <https://www.wijzingeldzaken.nl/op-jezelf/8-dingen-die-je-moet-regelen-als-je-18-wordt/>

Zorgwijzer. (2018). *Psychologische zorg*. Geraadpleegd op 9 juni 2018, van <https://www.zorgwijzer.nl/vergoeding/psychologie>

Zoon, M. (2012). *Kenmerken en risicofactoren van multiprobleemgezinnen*. Geraadpleegd op 18 maart 2018, van http://www.onderwijsjeugdzorg.nl/nl/Download-NJi/Risicofactoren_Multiprobleemgezinnen.pdf

8 Bijlagen

8.1 Topiclijst

Deelvraag 1	Deelvraag 2	Deelvraag 3
Hoe ziet de huidige vorm van begeleiding eruit die wordt gegeven aan de jongeren om hen zelfstandig te maken als zij meerderjarig worden?	Welke behoeften hebben jongeren, volgens de gezinscoach, om beter voorbereid te zijn op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid?	Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de gezinscoaches om de jongeren te begeleiden/ondersteunen op hun weg naar meerderjarigheid?
Topic 1: methodieken	Topic 1: sociaal netwerk	Topic 1: eigen kracht
Topic 2: rolverdeling	Topic 2: toekomstplan	Topic 2: methodieken
Topic 3: begeleiding	Topic 3: motivatie	Topic 3: verwachtingspatronen
	Topic 4: vertrouwen	

8.2 Codeboom

Deelvraag	Kernthema	Thema	Label
1. Hoe ziet de huidige vorm van begeleiding eruit die wordt gegeven aan de jongeren om hen zelfstandig te maken als zij meerderjarig worden?	Huidige werkwijze	Huidige begeleiding	Leren regie te pakken
			Praktische vaardigheden aanleren
			Verantwoordelijkheid
			Doelen opstellen
			Motiveren/stimuleren
			Laagdrempelig zijn
			Zelf laten onderzoeken
			Individuele gesprekken voeren
			Samenwerken
			Pilot
		Knelpunten	Wet en regelgeving
			Geen documentatie
			Onwetendheid
			Incidenteel
			Weinig kennis
2. Welke behoeften hebben jongeren, volgens de gezinscoach, om beter voorbereid te zijn op de overgang van jongerenzorg naar meerderjarigheid?	Behoeften	Middelen	Stroomschema
			Toekomstplan
		Ondersteuning	Overzicht krijgen
			Ondersteuning bij veranderingen
			Vaardigheden aanleren
			Zelfredzaam worden
			Sociaal netwerk
			Tijdig beginnen
			Volledige voorbereiding
		Motivatatie	Aandeel eigen plan
			Vertrouwensrelatie
			Positieve benadering

			Succeservaringen opdoen
3. Welke behoeften en mogelijkheden ervaren de gezinscoaches om de jongeren te begeleiden/ondersteunen op hun weg naar meerderjarigheid?	Behoeften	Middelen	Stroomschema
			Toekomstplan
			Eén plan, één regie
			Informatiepunt
			Maatjesproject
		Informatie verstrekking	Informatiemiddag gezinscoaches
			Uitleg Wet & Regelgeving
			Vloeiende/warme overdracht
		Pilot	Continuering pilot
			Mogelijkheid rouleren pilot